

(Заканчэнне.

Пачатак на старонцы 1.)

Намінацыі “Музейная дзейнасць”, “Бібліятэчная дзейнасць”, “Клубная дзейнасць” крытэрыямі запатрабуюць ад канкурсантаў пераканаўча дасягнуць і прафесійнае майстэрства, дасягненні, наватарства, а таксама правядзенне ў 2016-м новых (і, вядома, значных) акцый, а таксама ўдзел у міжнародных і рэспубліканскіх форумах. Спашукальнікам у катэгорыях “Народная творчасць” і “Народная дэкаратыўна-прыкладная творчасць” даядзецца засведчыць мастацкі ўзровень і грамадскі рэзананс вынікаў дзейнасці ў перыяд правядзення конкурсу, арыгінальнасць выкарыстання нацыянальных мастацкіх традыцый, значнасць рэалізаваных культурных праектаў у кірунку адраджэння, захавання традыцый і развіцця сучасных

Упэўненасць у запатрабаванасці конкурсу палягае ў яго ініцыятару ў тым, што менавіта ў рэгіёнах рэалізуецца шмат цікавых праектаў, стае куткоў з арыгінальнымі фестывалямі, адраджанымі народнымі прамысламі. Цяпер, па словах Ірыны Уладзіміраўны, час для таго, каб такія дасягненні заўважылі, каб яны сталі аб’ектам увагі турыстаў і саміх беларусаў. Да 31 жніўня аблвыканкамы збіраюць заяўкі для ўдзелу ў конкурсе і накіроўваюць прапановы ў Міністэрства культуры. У кастрычніку журы вызначыць пераможцаў, каб узнагародзіць іх дыпламамі і грашовымі прэміямі. Сярод крытэрыяў, па якіх будуць вызначаць лепшыя гарады — выкананне паказчыкаў развіцця галіны, колькасць і мастацкі ўзровень праведзеных мерапрыемстваў, рэалізацыя наватарскіх праектаў,

Геній будучы!

Для развіцця творчай ініцыятывы моладзі абудзецца рэспубліканскі конкурс “Геній-старт”. Яго арганізатары: міністэрства культуры і адукацыі Беларусі, абласныя і Мінскі гарадскі выканаўчыя камітэты. Крыху расправяля пра сутнасць новага творчага спаборніцтва Ірына Дрыга падчас прэс-канферэнцыі. Так, “Геній-старт” вылучыць менавіта наватарскія праекты моладзі, скіраваныя на развіццё і падтрымку беларускай нацыянальнай культуры. Пераможцаў вылучыць паводле арыгінальнасці творчай ідэі, сацыяльнай значнасці, скіраванасці на папулярнасць беларускай культуры і меркаванага эфекту ад іх рэалізацыі.

Заяўкі на ўдзел накіроўваюцца ў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь з 1 верас-

раных за тры гады, што папярэднічаюць тэрміну заканчэння прыёму заявак. Кола патэнцыйных удзельнікаў — грамадзяне Рэспублікі Беларусь, а таксама замежныя грамадзяне і асобы без грамадзянства, якія пастаянна пражываюць на тэрыторыі краіны, маюць прафесійную адукацыю ў галінах выяўленчага мастацтва, дызайну, мастацтвазнаўства або не маюць такой, але з’яўляюцца членамі творчых саюзаў; аўтарскія калектывы. Пры гэтым адзін аўтар можа ўдзельнічаць у конкурсе толькі з адным творам і толькі ў адной намінацыі. Дарэчы, іх — дзесць: “Навацыя”, “Творчы дэбют” (аўтары, якія не дасягнулі 31 года на дзень падчы заяўкі), “Мастацкая фатаграфія”, “Дызайн”, “Жывапіс”, “Графіка”, “Скульптура”, “Манументальнае і манументальна-дэкаратыўнае мастацтва”,

або ў III Нацыянальнага форуму “Музеі Беларусі” у Магілёве, які пройдзе з 30 верасня па 2 кастрычніка. Нагадаем, лепшыя называюцца па пляці намінацыяў (а імі могуць стаць музеі і галерэі Беларусі): “За лепшае прадстаўленне музея на экспазіцыі форуму”; “За навацыі ў музейнай дзейнасці”; “За лепшы музейны праект”; “За лепшую культуру-адукацыйную праграму”; “За лепшае музейнае выданне”. Час для падчы заявак яшчэ застаўся: да 1 верасня ад патэнцыйных удзельнікаў іх прымае Міністэрства культуры краіны. Вядома, заяўка аздабляецца конкурсным матэрыяламі. Іта канцэпцыі, творчыя праекты, праграмы, відэа- і фотаматэрыялы, навуковыя публікацыі, рэзюмэ, водгукі і іншыя звесткі, неабходныя для прэзентацыі ў намінацыі. Перыяд, што ахоплівае конкурс, — вынікі дзейнасці ўдзельнікаў з 1 верасня 2014 па 1 верасня 2016 гадоў. Асноўныя крытэрыі пры вызначэнні пераможцаў — вы-

сокі прафесійны ўзровень, арыгінальнасць ідэі, інавацыі, інавацыйны падыход, п а п у л я р н а с т ь м у з е й н ы х п р а д м е т а ў . П е р а м о ж ц а ў а п р о ч д ы п л о м а ў т р о х с т у п е н я ў , у з н а г а р о д з я ч ь і г р а ш о в ы м і п р э м і я м і ў 50, 40 і 30 базавых велічынь адпаведна.

Конкурс Года культуры: чалавек, установа, горад, старт, геній...

напрамкаў мастацкай творчасці. Як і ў папярэдніх катэгорыях, не застаецца неўважаным удзел у 2016 годзе ў міжнародных, рэспубліканскіх конкурсах, фестывалях.

У намінацыі для педагогаў улічана выкарыстанне эфектыўных форм работы па падтрымцы таленавітай моладзі і ўласна эфектыўнасць работы па падтрымцы міжнародных конкурсаў, алімпіяд, а таксама ўзровень прафесійнага майстэрства і дасягненняў педагогічных работнікаў. Актуальнасць і адпаведнасць вопыту педагогічнай дзейнасці сучасным тэндэнцыям развіцця адукацыі таксама будуць брацца пад увагу. Супрацоўнікі СМІ будуць адзначаны паводле грамадскага прывання, актуальнасці і папулярнасці публікацый па пытаннях культурнага жыцця краіны, а таксама пайнаты і рознабаковы асветлення культурных падзей, майстэрства падчы матэрыялу.

Унёсак у культуру — ад горада

Рэспубліканскі конкурс “Горад культуры ў Год культуры” дасць магчымасць вылучыць населеныя пункты Беларусі, якія зрабілі значны ўнёсак у развіццё сферы, а таксама турызму. Ірына Дрыга зазначыла: “Будучы названа лепшы горад абласнога падпарадкавання, лепшы горад раённага падпарадкавання, лепшы пасёлак гарадскога тыпу і лепшы аграгарадок”.

у першую чаргу накіраваных на прапаганду нацыянальнай культуры і гісторыі, традыцый рэгіёна, узровень развіцця інфраструктуры, дзейнасць па ахове гісторыка-культурнай спадчыны.

Практыка ад органаў улады

Па выніках Года культуры пройдзе рэспубліканскі конкурс на лепшую практыку дзейнасці органаў мясцовай улады па рэалізацыі дзяржаўнай культурнай палітыкі. Заяўкі на ўдзел у гэтай падзеі мясцовыя органы ўлады могуць накіроўваць у аблвыканкамы да 31 снежня. Пасля першага “адсеву” на такім узроўні лепшыя прапановы накіроўваюцца на рэспубліканскі этап у Мінкультуры, дзе вынікі падведзе спецыяльна створаная з гэтай нагоды камісія. Лепшыя органы мясцовай улады атрымаюць грашовыя прэміі і дыпломы. Сярод крытэрыяў ацэнкі — эфектыўнасць вырашэння пытанняў фінансавання галіны ў рэгіёне, функцыянаванне арганізацыі культуры, дзейнасць, якую мясцовыя органы ўлады разгарнулі па ўмацаванні матэрыяльнай базы арганізацый культуры, садзейнічанне мясцовых органаў улады рэалізацыі інавацыйных праектаў у сферы культуры і прысвячэнню ў сферу культуры спонсарскіх, пазабюджэтных сродкаў, садзейнічанне ўкараненню інфармацыйных тэхналогій... Вынікі гэтага конкурсу будуць падведзены да 15 лютага 2017 года.

на 1 снежня бягучага года. Адна з пераможцаў будзе адзначана дыпламам і прэміяй. Аўтары і аўтарыцы, якія ўнеслі значны ўклад у развіццё сучаснага выяўленчага мастацтва, могуць быць удзельнікамі конкурсу “Геній-старт”. Аўтары і аўтарыцы, якія ўнеслі значны ўклад у развіццё сучаснага выяўленчага мастацтва, могуць быць удзельнікамі конкурсу “Геній-старт”. Аўтары і аўтарыцы, якія ўнеслі значны ўклад у развіццё сучаснага выяўленчага мастацтва, могуць быць удзельнікамі конкурсу “Геній-старт”.

Лепшая пра Беларусь

Развіццю і папулярнасці лепшых традыцый беларускага музычнага мастацтва будзе садзейнічаць конкурс “Бела-тон”. Міністэрствам культуры сумесна з Саюзам пісьменнікаў Беларусі і Беларуска-рускім саюзам кампазітараў гэта творчае спаборніцтва на лепшую сучасную эстрадную песню пра Беларусь абвешчана па словах Ірыны Дрыга, для папулярнасці лепшых традыцый беларускага музычнага мастацтва. Выказаўшы падтрымку, што пасля яго правядзення з’явіцца шлягеры, запатрабаваны ў тэле- і радыёэфіры.

Такім чынам, на конкурс чакаюць прыцягнутыя песні працягласцю ад 2,5 да 4 хвілін для сольнага і калектывнага выканання на беларускай і рускай мовах. Заяўкі ад аўтараў будуць прымацца з 1 верасня па 1 лістапада бягучага года ў Маладзёжным тэатры эстрады. Удалальнікаў трох першых месцаў (і аўтараў музыкаў, і аўтараў слоў) на пачатку 2017 года назаве прафесійнае журы, іх адзначыць дыпламамі і грашовымі прэміямі.

І Нацыянальная

Нагета ўпершыню будзе ўручана даўно анансаваная Нацыянальная прэмія ў галіне выяўленчага мастацтва. Заяўкі на ўдзел у конкурсе можна падчы з 1 кастрычніка па 15 лістапада 2016 года на адрас дырэктарскага конкурсу: 220040, г. Мінск, вуліца Няжэрасава, 3. Паслаборнічаць за атрыманне прэміі змогуць аўтары твораў выяўленчага мастацтва ў любых відах, жанрах і мастацкіх тэхніках і аўтары твораў літаратуры аб выяўленчым мастацтве, ств-

“Дэкаратыўна-прыкладнае мастацтва”, “Мастацтвазнаўства і крытыка”.

Абдобрачная камісія ў перыяд з 20 лістапада па 31 снежня вызначыць па 10 работ у кожнай намінацыі для ўдзелу ў Рэспубліканскай выставе сучаснага выяўленчага мастацтва. Адзначаць творы мастацтва і тэматычны літаратуры будуць за наватарства, мастацкую каштоўнасць, індывідуальнасць, актуальнасць тэмы, развіццё мастацкіх традыцый. А пераможцаў конкурсу (па адным або некалькі ў кожнай намінацыі) назавуць па выніках адкрытага прагляду і ацэнкі твораў на рэспубліканскай выставе, што чакаецца з 18 красавіка па 21 мая 2017 года. Ім уручачыць дыпломы лаўрэатаў і спецыяльныя прэміі, а таксама грашовыя прэміі ў памеры 100 базавых велічынь у кожнай намінацыі.

Разам з тым, асобныя творчыя работнікі, якія ўнеслі значны ўклад у развіццё сучаснага выяўленчага мастацтва Беларусі, і юрыдычныя або фізічныя асобы, у тым ліку індывідуальныя прадпрыемствы, могуць быць удзельнікамі конкурсу “Геній-старт”. Аўтары і аўтарыцы, якія ўнеслі значны ўклад у развіццё сучаснага выяўленчага мастацтва, могуць быць удзельнікамі конкурсу “Геній-старт”.

Чакаюць ініцыятыў

Таксама, нагадаем, да 1 верасня з мэтай падтрымкі грамадскай ініцыятывы і наладжвання сумеснай працы дзяржаўных органаў, арганізацый культуры розных формаў уласнасці і грамадзян па вырашэнні нарэзненых пытанняў культурнага жыцця Беларусі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь ініцыіруе збор прапановаў для фарміравання праекта “Культурныя ініцыятывы для Беларусі” для яго рэалізацыі ў 2017-м і наступных

культурную прастору і могуць уключыць у сябе фармулёўку праблемы, якая пераважае развіццю культуры на сучасным этапе, і накірункі яе вырашэння шляхам прыняцця адпаведных юрыдычных, эканамічных ці арганізацыйных мер з боку дзяржавы, або новага культурнага праекта, які вызначаецца надзённасцю, арыгінальнасцю, мае сацыяльны і (ці) эканамічны эфект, і шляхоў яго рэалізацыі. Пры адбору прапановаў перавага будзе аддавацца тым, рэалізацыя якіх абсправаджаецца на шматканальнае ці пазабюджэтнае фінансаванне.

Вынікі адбору будуць абвешчаны на афіцыйным сайце Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь (www.kultura.gov.by). Прапановы для фарміравання праекта “Культурныя ініцыятывы для Беларусі” або ва ўстаноў адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў” (па пошце на адрас: 220007, Мінск, вуліца Рабкорыўска, 17, або на электронны адрас buk@buk.by з пазнакай “Культурныя ініцыятывы для Беларусі”) па наступнай форме: назва культурнай ініцыятывы; праблема, на вырашэнне якой накіравана ініцыятыва; аўтар (ці) выканаўца праекта; меры па рэалізацыі праекта; тэрмін рэалізацыі; аб’ём і крыніцы фінансавання; вынікі рэалізацыі, чаканы сацыяльны і (ці) эканамічны эфект.

Музеі адзначаць

Таксама неўзабаве ў Беларусі выбяруць лепшыя музеі. Вынікі конкурсу прафесійнага майстэрства абвешчаць



Газета **КУЛЬТУРА** ШТОП’ДНІЦЕВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года. Рэгістрацыйнае пазначэнне № 637, выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ. Адакжны сакратар: Юры КАРПЕНКА; рэдактары аддзелаў: Надзея БУЦКОВІЧ, Барыс КРЫПТАК, Яўген РАПІН, Ілья СВАРІП; галоўны літвядальнік: Дар’я АМІЛЬКОВІЧ; Насіся ПАНКРАТОВА, Алена САЧУЧАНСКА, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; спецыяльны карэспандэнт: Пётр ВАСІЛЕЎСКІ, Алег КІМІНА; Алена ЛЯХОВІЧ, Канстанцін АНТАНОВІЧ; карэспандэнт — Вольга РОПАЎ; мастацкі рэдактар — Наталія ОВАД; карэктар — Мая ХУТКОВА.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакі: 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Радыёнае адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавельная ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”, 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакі: 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Бюлетэны: (017) 334 57 35.

Аўтары допіс паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (імя і прозвішча, дата выдання, імя і коды выдадзенага пашпарту, асабісты нумар), асноўныя месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія ружаскі не рэдакуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. “Матэрыялы на правах рэкламы. “Культура”, 2016, № 33, 13 жніўня 2016 г. Рознічны кошт — па дамаловенні. Паўднёвая адрас: 12.06.2016 у 20.30. Замова 3197. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”. ЛП № 02330106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

2 жніўня была прынятая пастанова Савета Міністраў "Аб наданні статусу і катэгорыі гісторыка-культурнай каштоўнасці, пазбаўленні статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці і ўнясенні змяненняў і дапаўненняў у некаторыя пастановы Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь". Адапаведна ёй статус гісторыка-культурнай каштоўнасці Беларусі нададзены 35 нематэрыяльным правам творчасці чалавека.

Алена ЛЯШКЕВІЧ /
Фота аўтара

Дэ-факта і дэ-юре

Для атрымання статусу элементы нематэрыяльнай культурнай спадчыны прайшлі наступныя этапы: прапанова элемента ад раёна ці вобласці, дзе ён захоўваецца ў жывым бытаванні; экспертыза дакументаў (апісанні, фота і відэа) у Інстытуце культуры Беларусі (Мінск); разгляд дасье на Рэспубліканскай навукова-метадычнай радзе па пытаннях гісторыка-культурнай спадчыны пры Міністэрстве культуры краіны; зацвярджэнне рашэння Рады пастановай Савета Міністраў.

Дэ-факта рашэнне аб наданні статусу прымае Рада. Але дэ-юре элемент становіцца гісторыка-культурнай каштоўнасцю пасля пастановы Савета Міністраў. Некаторыя з сёлетніх 35-ці элементаў чакалі юрыдычнага пацвярджэння статусу 4 гады: яны былі прадстаўлены на разгляд Рады з красавіка 2012 па красавік 2016 гадоў.

Трохікі статыстыкі

Зацверджаныя элементы з усіх абласцей Беларусі. Па 7 з Брэсцкай, Віцебскай і Гродзенскай абласцямі, 6 — з Мінскай, 5 — з Гомельскай, 3 — з Магілёўскай. 14 з іх — гэта традыцыйныя цырымоніі, 12 — рамёствы, 4 — умённі і навыкі, звязаныя з гатаваннем традыцыйнай ежы і 4 — выканальніцкія мастацтвы. Тапанімічны аб'ект "Княжая Гара" ля вёскі Ляхчыцы Кобрынскага раёна не адпавядае Канвенцыі UNESCO аб ахове нематэрыяльнай культурнай спадчыны, але па беларускім заканадаўстве тапонімы могуць набываць статус гісторыка-культурнай каштоўнасці. Катэгорыя "Выканальніцкія мастацтвы" шырокая, сюды трапілі Спорыўская полка з Бярозаўскага раёна, выканальніцкае майстэрства ў жанры казкавай прозы Лідзіі Цыбульскай з вёскі Магільна Уздзенскага раёна, спеўная традыцыя міжрэчча вярхоўяў Пцічы і Случы (вёскі Баранавы і Прусы Старадарожскага раёна), спеўны ствіль Тураўскага міжрэчча Прыпці — Свігі (аграпрадодку Рынчой Жыткавіцкага раёна).

Не ўсе каштоўнасці аднолькава каштоўныя?

13 элементаў атрымалі катэгорыю каштоўнасці "А" (гісторыка-культурныя каштоўнасці, поўная аўтэнтычнасць і дакладнасць якіх безумоўныя і нязменныя), астатнія — "Б" (гісторыка-культурныя каштоўнасці, якія поўнасцю або часткова адноўлены (зафіксаваны) на другасным матэрыяле ці адметных духоўных, мастацкіх і (або) дакументальных вартасці якіх аб'ектыўна з часам могуць змяняцца).

На мой суб'ектыўны погляд, катэгорыі размеркаваны досыць адвольна. Напрыклад, творчасць майстра па вырабе габеленаў у традыцыйных падвойнага і пераборнага аднабаковага ткацтва Алены Шунейка з Гродна мае катэгорыю "А", а традыцыя ткацтва паясоў у аграпрадодку Сакаўшчыны і Ракаў Валожынскага раёна — катэгорыю "Б".

культурных каштоўнасцяў на катэгорыі "А" і "Б" захаваўся ў Кодэксе аб культуры, "пераехаўшы" туды з ранейшых законаў.

Абрад, рамяство, танец...

Я найбольш адсочвала стан традыцыйных цырымоніі, рабіла справаздачы па выніках маніторынгу для Інстытута культуры Беларусі. У асвятленні сродкамі масавай інфармацыі таксама атрымліваецца пэўны перакосяк у бок традыцыйных цырымоніі адносна іншых праяў народнай творчасці. Так сталася, бо цырымонія праходзіць у вызначаны дзень, звычайна на пэўнае свята. Калі гэта не аказанальны абрад, канешне, кшталту заклікання дажджу ў вёсцы Стары Дзедзін Клімавіцкага раёна. Цырымонія пройдзе "па раскладзе", незалежна аж таго, прыедзе назіральнікі ці не. Складаней з рамёствамі: не ўсе майстры працуюць

прыездзе, трэба, каб хто-небудзь (мясцовыя работнікі культуры?) папярэдзіў носьбітаў традыцыі, "маральна падрыхтаваў". Да таго ж у традыцыйнай культуры не было дакладнага падзелу на выканаўцаў, "артыстаў", ды гледчоў. Кожны ўдзельнічаў як мога: да танцаў і спеваў далучаўся. Казкі, праўда, даўней, як і цяпер Лідзія Міхайлаўна, раскажвалі "сольна". Ёсць звесткі пра сольныя спевы. Што да сольных танцаў, этнахарэограф Сяргей Выскварка адзначае наступнае: "Былі адзіночныя танцы, але "выступаў" кожны ўдзельнік кола па чарзе. І быць у гэтым коле для носьбітаў беларускай традыцыі было нашатам больш істотна, чым выдзеліцца, паказаць сябе".

Каштоўнасці Міншчыны

Дасье на ўсе 6 элементаў з Мінскай вобласці, прынятых пад ахову пастановай Савета Міні-

ўвагу як твор мастацтва. З развіццём аграпрадодку, якія ўключаны ў турыстычныя маршруты, паясы сталі патрабаванымі ў якасці сувенірнай прадукцыі. Яны прапануюцца як падарункі з надпісамі віншаванняў і пажаданняў, закладкі для кніг, аб'яргі з імёнамі. Такія сувеніры набываюцца і наведвальнікамі Валожынскага раённага краязнаўчага музея, дзе паясы займаюць пачэснае месца як экспанаты. Вельмі істотная функцыя культурнай памяці — людзі ганаруюцца тым, што ўмеюць ткаць так, як іх бабулі і прабабулі, што ўдзельнічаюць у транспарціваў наступнаму пакаленню.

Калектывы мастацкай самадзейнасці Сакаўшчынскага сельскага дома культуры і Заслужаны аматарскі калектыв Рэспублікі Беларусь народных фальклорных калектываў "Гасцінец" Ракаўскага цэнтра фальклору прапануюць правядзенне вясельнага абраду з выка-

ломнікі. На абрад пераноса сваяк, канешне, не прыедзе так жа шмат людзей, як на Будслаўскі фэст, але інтарэс у грамадстве ёсць.

Перспектывы

Па словах намесніка загадчыка аддзела навукова-метадычнага забеспячэння дзейнасці па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Інстытута культуры Беларусі Алены Каліноўскай, у апошнія гады ўзрастае разуменне сутнасці нематэрыяльнай культурнай спадчыны і зацікаўленасць работнікаў культуры ў наданні мясцовым элементам статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці. Распацоўваюцца новыя дасье, у планах — ваўкавыскі і слонімскай каравай, пераноса сваяк у Калінкавіцкім раёне, саламяныя павукі ў Быхаўскім, гульня "Пячы ката" пад Дзяржынскам. Гродзенская вобласць складала ўласны спіс эле-

Плюс 35 за 4 гады

У Беларусі афіцыйна паболела каштоўнасцяў



Пры ўсёй глыбокай павазе да майстэрства Алены Шунейка, яе габелены — правае сучаснага мастацтва, хоць і з выкарыстаннем традыцыйных тэхнік. А ў Сакаўшчыне рамяство ткацтва паясоў пераняла ад родных і зберагае народны майстар Марыя Стасялюк, якой у наступным годзе будзе 90 гадоў. Да таго ж наданне элементаў катэгорыі супярэчыць духу Канвенцыі UNESCO аб ахове нематэрыяльнай культурнай спадчыны. Адапаведна ёй, усе нематэрыяльныя правы творчасці чалавека роўныя, няма больш ці менш каштоўнасці. Не выкарыстоўвае Канвенцыя і паняцця "аўтэнтычнасць": нематэрыяльная спадчына жывая, не мае значэння, колькі гадоў цырымоніі ці рамяству, галоўнае, каб людзі вызначалі элемент сваяк каштоўнасцю.

Адно, Канвенцыя дазваляе дзяржавам, што яе ратыфікавалі, ствараць некалькі інвентароў сваяк нематэрыяльнай спадчыны, магчыма, агульнадзяржаўны і рэгіянальны. Такім чынам прызнаецца, што пры аднолькавай каштоўнасці элементаў колькасць людзей, што вызнае іх як уласную спадчыну, можа быць рознай: дзесці гэта жыхары пэўнага рэгіёна, а дзесьці — цэлай краіны.

Тым не менш, падзел нематэрыяльных гісторыка-

штодня, для некаторых гэта хобі, падпрацоўка, як фактар варты ўлічваць сезоннасць. Напрыклад, каб пазнаёміцца з традыцыйнай вырабу валёнак у Мёрскім раёне, найлепш ехаць позней восенню, калі авечкі абстрыжаныя, а попыт на валёнікі напачатку зімовага сезона вялікі. Зручна глядзець рамёствы на кірмашах ды выставах. Дарэчы, актыўны ўдзел майстроў народнай творчасці ў мерапрыемствах самага рознага кірунку, дзе рамёствы часта з'явіліся не ў цэнтры ўвагі, бадай што, можна назваць адметнасцю беларускай культурнай прасторы.

З традыцыйнай ежай — свае складанасці. Ніводную са страў, узятых пад ахову апошняй пастановай Саўміну, не гатуюць як штодзённаму. З мотальскім вясельным караваем усё зразумела. Глыбоцкага маслянга барана робяць на сямейныя свята. Стравы з Адэльска пераважна святочныя. Жытні хлеб і дзяржаўшчыне таксама штодня не п'якуць, хоць калісьці так і было. Каб прыняць турыстаў ці журналістаў трэба адмыслова паставіць закуску, часам дакупіць мукі.

Ну а выканальніцкія мастацтвы на тое і выканальніцкія, што патрабуюць слухача/гледча. Здавалася б, едзь ды слухай-глядзі. Але ж і тут проста так не

траў, прайшлі праз мае рукі, калі я працавала метадысткай Мінскага абласнога цэнтра народнай творчасці. Большасць іх носьбітаў я наведвала. Усе элементы маюць вялікую сацыяльную значнасць для мясцовых супольнасцяў, садзейнічаюць іх аднаўленню, развіццю гонару за сваю малую радзіму. Нематэрыяльная культурная спадчына яднае пакаленні, ідзе перадача традыцый маладзейшым, а таксама тым людзям, якія пераехалі ў месца бытавання элементаў на сталае жыхарства або набылі хаты і ўчасткі зямлі пры іх пад лецішчы.

Элементы нематэрыяльнай культурнай спадчыны, асабліва пасля ўзяцця іх пад ахову дзяржавы, становяцца мясцовымі брэндамі і валодаюць вялікім патэнцыялам як рэсурсы турыстычна-рэкрэацыйнага развіцця. Напрыклад, ткальчы паясоў з Валожынскага раёна вока лёгка вылучае на любым свяце. Ніхто больш не мацуе паясы на нагу падчас ткання, звычайна выкарыстоўваюць дрэвы, спілку ступа, адмыслова прыстасаванні... Без валожынскіх паясоў бадай што ніводзін кірмаш рамёстваў у Мінскай вобласці не абыходзіцца. Страціўшы свае ўтылітарныя і абрадавыя функцыі, пояс сёння ўсё больш прыцягвае да сябе

прыстаннем традыцыйных маладых. Такія паясы становяцца аб'яргам маладой сям'і, могуць выкарыстоўвацца падчас жаніцбы наступнага пакалення.

Для жыхароў вёскі Крамянец Лагойскага раёна Святы камень з'яўляецца памяшчю продкаў, але не супярэчыць іх сучасным рэлігійным вераванням — яны ўпэўненыя, што сляды на камені пакінуты Богам у даўнія часы, таму для іх гэтае месца святое. Да каменя заходзяць паломнікі, якія ідуць у Будслаў на фэст. Такім чынам два элементы нематэрыяльнай культурнай спадчыны звязаны між сабой. Яднае іх і тое, што ўсе хрысціянскія канфесіі вызначаюць Святы камень і абраз Маці Божай Будслаўскай святынямі.

Сёлета на Будслаўскі фэст у складзе пілігрымкі з Мінска ішлі паломнікі з Расіі, Украіны, Чэхіі і ЗША. Такім чынам, цырымонія з'яўляецца каштоўнасцю не толькі для беларусаў. Увосен будзе разглядацца пытанне аб унясенні яе ў Рэспрэзентатывы спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны UNESCO.

Часта на традыцыйныя цырымоніі, асабліва калі ў іх моцны хрысціянскі складнік, з'яўджаюцца сваякі і сям'і вясковых жыхароў, бываюць па-

менту, з якога па меры магчымасцяў і наяўнасці сродкаў аформляе па два — тры штогод на статус гісторыка-культурнай каштоўнасці. Напрыклад, Дэмбраўская кадрыль чакала сваяк чаргі пяць гадоў, а цяпер з экспертнай дапамогай этнахарэографы Міколы Козенкі робіцца паказ дакументаў на гэты элемент. Ведаю, што ўласны "перспектыўныя спісы" элементаў маюць і некаторыя раёны: Глыбоцкі, Любанскі, Лельчыцкі...

Вядзецца праца з элементамі, што ўжо ўзяты пад ахову. Гомельская вобласць плануе ўключыць іх у турыстычныя маршруты, гэта пытанне абмяркоўваецца на шматлікіх абласных метадычных семінарах. Захавальніцаў "статусных" рамёстваў з Гродзенскай вобласці я часта бачу на кірмашах, звычайна з друкаванай прадукцыяй, якая распаўсюджае пра той самы статус. Вялікі патэнцыял у, здавалася б, найбольш урбанізаванага цэнтральнабеларускага рэгіёна. Дзякуючы блізкасці да сталіцы ён выглядае найбольш даследаваным, але калі казаць пра паўнаватарскія дасье на элементы нематэрыяльнай культурнай спадчыны, то працы хапае. Спадзяюся, яна не спыніцца.

Правобраз стартапа — Нулік

Цягам тыднёвага адпачынку з амаль трохгадовым дзіцем проста немагчыма не натрапіць на тэлеменю з мультфільмамі (некаторыя сем'і, адмовішыся ад "зюмбаскрыні", карыстаюцца для спажывання анімацыі, скажам, планшэтам ці ноўтбукам). І ведаецце, тыдзень прагляду пераканаў мяне: расійскія мультсерыялы скіраваныя не проста на забаву, а на фарміраванне сутнасна новага светапогляду ў чарговым пакаленні дзяцей.

Сяргей ТРАФІЛАЎ

"Фіксікі", "Наватары", "Пінкод" — нават назвы намякаюць на акрэслены падыход у іх прадзюсары: вучымся вынаходзіць, генэраваць ідэі, прапаўваць інавацыі. Ды нават у абрыдлых, падаецца, нават дзецім "Смяшарыках" ці "Мішках-мімішках" ёсць добры "загруз" на тэму "зрабі сам". Пра што гэта сведчыць? На маю думку, пра тое, што стваральнікі навуковага цэнтры "Сколжава" ў нашых усходніх суседзях не толькі ўмеюць вынаходзіць жорсткі дыск на 50 Мб з неўздымнай вагой і вар'яцкім коштам. Пры ўсім скепсісе адносна некаторых другасных распрацовак тое "Сколжава" на слыху. А на месца сённяшніх навукоўцаў прыйдзе тое пакаленне, якое, паводле адной з тытульных песенек серыяла "Наватары", будзе сапраўды гатовая да закліку "а ты изобрети, а ты изобрети".

А што ў нас? На жаль, праграм ці тым больш анімацыі, прысвечаных уласна беларускай навуцы, у нас, падаецца, няма не пакажаш. Праўда, і на агульнанавуковыя тэмы для шырокага аўдыторыя праграм у нас вобмалі. А іх, найперш дзіцячых, юнацкіх, маладзёжных, з нестандартнай аператарскай работай, з небанальнымі тэкстамі ў вядучага, якому, дарэчы, давярэць бы юны глядач як правадніку ў свет навукі, з наўмысна кліпавай падачай фактаў і звестак, так не стае. Урэшце, спадзяваюцца на іх з'яўленне не выпадае.

Як і на з'яўленне серыяльнай анімацыі з канкрэтна зададзенай мэтай аўдыторыяй (дзеці, скажам ад 3 да 10 гадоў) і, уласна, вызначанай мэтай: падрыхтаваць пакаленне інаватараў. Колькі ні рупіліся б мы пра духоўны ў свой асобе, пра яе культурны стрыжань, нельга адмаўляць: сістэма прафарынтацыі ў нас пачынае дзейнічаць усё ж значна пазней. А ўявіце як узрасла б яе эфектыўнасць, каб дзіця ў 10 гадоў ведала калі не будучую спецыяльнасць, дык, прынамсі, жаданы кірунак наступнага навучання, сферы дзейнасці? І я ўпэўнены: для гэтага нам патрэбны свае "Фіксікі", "Наватары", "Пінкод".

Шаноўныя прафесіяналы ад анімацыі, мусіць, скажуць: "Папса!" Фармальна — так. Але ж паспрабуйце зірнуць пад прапанаваным мною вуглом. Будучыня пачынае сёння, ці не так? І можна (патрэбна нават) гана-

рыцца дасягненнямі нашай фестывальнай анімацыі. Але нельга забывацца на свайго спажыўца, якому патрэбны і "ўнутраныя" мультсерыялы на шмат-шмат серый, каб было што паказаць блокам і ў тэлефіры. А яшчэ — неэкспартныя мультфільмы са сваімі супергероямі (нацыянальнага кшталту, скажам, вакол пушчанскіх валадароў зуброў разыграць гісторыю Вітаўта і Ягайлы — мая даўня мара), каб было на што дзядей з бацькамі ці класам выправіць у кінатэатр. Ну і дазвольце памарыць пра дзіцячы тэлеканал з беларускім кантэнтам, прычым з, прынамсі, напалову беларускамоўным. Карацей, паставіць "птушачку" ў клетцы калі не "зроблена", дык "запланавана" побач з гэтымі ідэямі нельга. Затое будзем зноў і зноў наракаць на непрайм-тайм для нашай анімацыі і скардзіцца, што яе мала хто глядзіць. А мо

льтуры, і, калі казаць прыватна, тых самых адсутных у нас мультсерыялаў. Калі суседзі пра гэта рупяцца сёння (у тым ліку праз фінансаванне з боку мясцовага Міністэрства культуры, пра што сведчыць уступны цітр да кожнай з серый), вынік будзе заўтра ў выглядзе актыўных "сколкаўцаў". Сёння не прамінула, упэўнены для нас, а Нацыянальная акадэмія навук ці Парк высокіх тэхналогій, мяркую, не адмовіліся б ад удзелу ў падобным праекце, скіраваным на пакаленне наватараў-стартэраў.

ТВТ пакалення пехт

Айчыныя аніматары не любяць, калі іх просяць зрабіць беларускі аналаг папулярнага ў свеце мультсерыяла. Маўляў, у любым выпадку гэта станеца толькі клонам

Анімацыйныя прагальы



Інавацыі пачынаюцца з мультсерыяла? або Зноў пра тое, што рэдкая птушка "даляціць" да эфіраў з нашым кіно



У якасці ілюстрацыі выкарыстаны кадры са шматсерыйнага беларускага мультфільма "Рыбка на імені Нельга".

проста час паралельна з ёй рабіць найперш глядзібельныя рэчы "на спажыўца" і выпрацаваць для гэтага схему фінансавання, матчыма, і з боку дзяржавы для пачатку (але не толькі)? Бо тут не 10 стужак патрэбна, а сотні пяці-сямхілінкаў за год.

Ды і паспрабуй прадумаць такіх герояў, такую іх візуалізацыю, каб дзіця не толькі спяшчалася паглядзець чарговы серыю, але і з задавальненнем "заліпала" на паўтарах, каб пасля патрабавала набыць значок, рукзачок, дзённік з тымі самымі Лясяшамі ці Сімкай і Нулікам. Я ў гэтай сістэме бачу стройнасць: спачатку малое пабачыць Нуліка (блакітны болцік, калі я не памыляюся) у звычайным болціку ў бацькавай скрыні з інструментамі, а пасля закруціць "нулікамі", ужо забыўшыся пра іх існаванне нават, дэталі свайго першага вынаходніцтва. Падаецца, кола замыкаецца: справа зроблена, сацыяльны эффект дасягнуты. Гэта думка яшчэ больш для мяне стала відэафоннай, калі аўтары тэатры ў справе навацыі заснавалі партала Tut.by Юры Зісер так пракаментаваў на сваёй старонцы ў Facebook тэрыю перамогу ў конкурсе праграмавання Google юнага беларускага праграміста Генадзя Караткевіча: "Як ведаць: гэты хлопец можа стварыць стартап-забойцу Гугла, зноў будзем ганарыцца".

У тэму да сваіх разваг нагадаю вось якую цытату з выступлення Прэзідэнта Беларусі Аляксандра Лукашэнкі падчас V Усебеларускага народнага сходу: "Трэба кіравацца правіламі, што найважнейшая сфера капіталаўкладання — інавацыі, гэта значыць стварэнне новых, навукаёмкіх прадукцыі, канкурэнтназдольнай на сусветным рынку". Гэта ж, на маю думку, тычыцца і ку-

вядомай стужкі. Яны маюць рацыю, але я не адмаўлялася б ад добрай ідэі стварыць беларускі фільм адукацыйна-вынаходніцкага кірунку... Рызыкуну прапанаваць звярнуцца да нацыянальнай літаратурнай класікі, каб паспрабаваць пераарбіць яе ў сучасны арыгінальны прадукт.

Настасся ПАНКРАТАВА

Напярэдадні Дня ведаў масмедыя стракацкі абурэннямі настаўнікаў на цяперашніх школьнікаў, якія з лёгкасцю карыстаюцца любімымі гаджэтамі, але пры гэтым абсалютна бездапаможныя ў элементарных рэчах, якія тычацца бытавых пытанняў. Каб нешта вынайсці, спачатку неабходна навучыцца заўважаць паломку звычайнага і ўмець гэта падправіць. Напрыклад, ведаць, што настольная лямпа "ачуняе", калі ў ёй замяніць перагарэлыя лямпачку новай, што можна і самому прышыць гузік, які вылучыць са школьнай формы, і не бегчы па новую машынку ў краму, а ўсяго выраўняць вась, якая пагнулася ад неналежаных нарузак. Нічога не нагудвае? Ёсць шудоўная аповесць Янкі Маўра "ТВТ", якая пра тэму таго, як з дробнымі паломкамі можа справіцца любы школяр, галоўнае — зразумець праблему і не бяцца паспрабаваць самастойна яе выправіць.

Вось той нацыянальны трэндавы матэрыял, які сам прасіцца ў рукі! Канешне, з аповесцю, напісанай у 1934 годзе, неабходна шмат працаваць, каб пакінуць за дужкамі адпаведны таму часу ідэалагічны падтэкст. Патрэбна будзе замест архаічных рэчаў нахштальт паламанага прыму-

са скласці новы спіс звычайных для сучасных кватэр прыбораў, прыдумаць новую абрэвіятуру ці іншую расшыфровку загалоўку, бо наўрад ці фокус-група з цяперашніх дзяцей з запалам успрыме "Таварыства Ваюнічых Тэхнікаў". Не верыце, што з гэтага можа нешта атрымацца? Аднак звышпапулярны ў дзятвы (імя іншым, і іх бацькоў) серыял "Фіксікі" мае ў аснове аповесць Эдуарда Успенскага "Гарантыйны чалавечкі". Сцэнарысты каменя на камені не пакінулі ад першапачатковага даволі састарэлага тэксту, змяніўшы імёны герояў, іх вобразы, сюжэтныя лініі і многае іншае. Яны заціпіліся толькі за ідэю — атрымалі надзвычайны вынік!

Творы Янкі Маўра — сапраўдная скрабніца ідэй для пераасэнсавання і сучаснага ўвасаблення, варта толькі прыгледзецца. З "Палескіх рабін-

вым сіквалам "Ледніковага перыяду". Чаму не паспрабаваць маркетынгавы ход у адваротным кірунку: выпушціць альбом з кадрамі з айчынай анімацыі, каб, заахвоціўшы яскравымі малюнкамі, прывесці патэнцыйную аўдыторыю да экрана?

Ішчымі словамі, ідзі ляжаш на паверхні. Іх можна прапанаваць у якасці новай культурнай ініцыятывы, дарэчы. Зразумела, што стварэнне мультыплікацыі вымагае мноства як творчых, так і фінансавых намаганняў, што нашым аніматарам як паветра не стае індустрыі, таленавітых менеджараў і маркетологаў. Але можа прыйшоў час не пабаяцца і паспрабаваць зрабіць, пакуль гэтая тэма сапраўды запатрабаваная?

Па ранейшаму незнаёмы

Па шчырасці, ужо няма-ла тэкстаў напісана пра тое, якая павінна быць наша анімацыя і чаго ёй не хапае. Але давайце вернемся да таго, на якіх "чароўных сайтах", як спявае папулярны гурт "J.Morс", яна дэманструецца, і дзе "лавіць" тую "залатую рыбку". На фестывалі анімацыйных фільмаў "Анімаёўка" ў Магілёве, які ладзіцца раз на год? На беларускіх тэлеканалах, якія робяць такія паказы раз-пораз? У якіхсці крамах, дзе прадаюцца дыскі з беларускімі мультфільмамі (а такія былі, між іншым)? Тыя выбраныя месцы, скажам шчыра, што прыкласці трыпутнік да бальнай нагі: штосці робіцца, але чамусьці выніку асабліва не заўважна.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Па-сутнасці, я — пра тое, што кантакта беларускай анімацыі з глядачом па-ранейшаму не адчынаецца. Так, работы беларускіх майстроў ёсць у інтэрнэце. І буйныя медыя не аднарозова прывячалі публікацыі з "відэа" праблемам айчынай анімацыйнай індустрыі. Але ўсё гэта, на мой погляд, адзінавіныя стрэлы на фоне рознакаляровага феерверку амерыканскай, еўрапейскай і расійскай прадукцыі, што пануе навокал. Сёння проста паказаць свой фільм дзесяці там не дастаткова — час патрабуе іншых падыходаў. І адзін з іх — выбудоўваць свае асобныя каналы да глядача, дасягаючы праз іх персанальнай, а не абстрактнай камунікацыі з ім, і няспынна рэкламавацца. Ці напіраем мы штосці падобнае? Не!

Дзеля стварэння публікацыі, можна ўсё ж назваць адну плячоўку, якая сістэматычна выходзіць да публікі, — згаданы вышэй фестываль "Анімаёўка". Форум стварэе пэўны кантэкс, дае знак аўдыторыі, якой цікава паглядзець менавіта анімацыю. Магчыма, яго "пазыўня" сёння не такія чутныя, ды і ўнутраная структура патрабуе новай "камплектацыі", але ён ёсць, і працаваць з ім можна. Тэлебачанне? Мяркую, большасць спажыўцоў тэлекамунікацыйных аператараў шудоўна ведаюць тры мульт-"дасанты": "Карусель", "Nickelodeon", "Муль"; ды яшчэ ёсць у наяўнасці асобны пакет "Дзіцячы", у які ўваходзяць пяць каналаў. Толькі, на жаль, беларускай прадукцыі на іх —

не больш за 1%. (Пакінем гэты праэнт, таму што на расійскіх кабельных, бывае, дэманструюцца стужкі беларускіх аўтараў, але, вядома, тое зусім не правіла). Беларуская тэлебачанне? Акрамя перадачы “Калыханка” там увогуле складана адшукаць праграмы, дзе дэманструюцца мультфільмы; “Паца Ваца” даўно “спачыў”, асобнымі паказамі на “Беларусь 3” прагалы не залатаеш...

Вось тут давайце і паспрабуем шчыра адказаць сабе на пытанне: ці прысутнічае ў сённяшнім медыйным полі — менавіта на сталяй аснове, а не ў выглядзе выпадковых зфрэў — анімацыя “made in Belarus”? Напэўна, не. Кінатэатры? Тут увогуле пра канкурэнцыю кажаць не даводзіцца: “піксараўская” анімацыя з папкорнам і газіроўкай — і рэдкі творчы вечар беларускага аніматара? Пры ўсёй павазе да апошніх, мяркую, сённяшні дарослы спажывец хутэй павядзе дзіця на той сеанс, што больш даступны (у сэнсе, частаты паказу) для пачатку. Дык чаму звышляцца тады, што маленькі глядач заваяваны сёння Спанч Бобам, фіксікамі, жывёламі Зверафермы, усім, кім хочаш, але не дзіўчынкай Жэняй, Піліпкай, Несцеркай, Мышкай ці Рыбкай па імені Нельга з аднайменных фільмаў беларускіх аніматараў? Больш гасць дзіця проста не ведае гэтых герояў. Я не слепа трымаюся за перавагу нашай прадукцыі, кажу ўсяго пра тое, што глядач з ёй па-ранейшаму проста не знаёмы.

Як бы журналісты, кінакрытыкі, кінамастаграфы і мастакі не аддавалі належнае майстэрству і школе беларускіх аўтараў, іх мастацкай пазіцыі, але спецыфіка часу сёння такая, што перамагае не толькі таленавіты, але і той, хто не спыняецца прасоўваць сябе, робячы, уласна, і свой шлях да публікі спажывай для розуму. Для каго робіцца фільм? Якую рэакцыю ён выклікае? Хто яго патэнцыйная аўдыторыя? Не “арганізаваны” глядач, а жывы, выпадковы. Шукаць “фідбэк”, цікавіцца — што бачаць дзеці, дарослыя ў стужках, якія сёння ёсць кропкі судакранання аўтара і глядача? Чым жыве дзіцячая аўдыторыя і якое пакаленне (як яго назваць — 2020?) расце зараз “на нашых вачах” ды пры, здаецца, нашым удзеле? Мне падаецца, што гэтага ўзаемакарыснага працэсу паразумення паміж нашым аўтарам і глядачом не адбываецца — і адпаведна няма і феномену беларускага анімацыйнага кіно.

Тут важна падкрэсліць вельмі далікатную рэч. Пазіцыя мастака заўжды, на мой погляд, павінна заставацца на першым месцы. Але ствараць фільмы “ў нікуды”, застаючыся на выспе сваёй мастацкай выключнасці, — шлях тупіковы. Галоўная праблема сёння ў тым, што каналаў сувязі — у самым шырокім сэнсе, камунікацыі стваральнікаў анімацыі “made in Belarus” і глядача, які расце ў Беларусі, катастрафічна не стае. Іх, лічы, няма, а значыць, ацаніць у канкрэтных персанальных рэакцыях дзіцяці і дарослых айчынную прадукцыю немагчыма.

Наша анімацыя з яе цудоўнымі аўтарамі, на жаль, па-ранейшаму знаходзіцца ў ізаляцыі. А значыць, папраўляць нам, па сутнасці, і няма чаго — па шырасці, мы не ведаем, якія героі яе насяляюць. Вось будзе свой тэлеканал беларускіх фільмаў — тады і пагаворым.

Нагадаю, летась увосень мы ладзілі своеасаблівы тыдзень прэм’ер, на які запрашалі тэатральныя крытыкаў для абмеркавання спектакляў. Штосці падобнае плануем і сёлета — балазе з’явіліся, на маю думку, цікавыя працы.

“Ці спяваюць эльфы?” — дэбют маладога беларускага рэжысёра Дар’я Марчанка. Пакладзеная ў аснову п’еса “Як я стаў...” расійскага драматурга Яраславы Пуліноўч некаторы час таму была ўвасоблена ў Мінску, у Новым драматычным тэатры. Але ў нас яна вельмі змянілася, стала менш жорсткай, з яе сышлі рэзкія выразы — усё крыху “пам’якчэла”. Адрэдагаваныя варыянт мы высталі аўтару, і тая пагадзілася на наша прачытанне. Спектакль паказваўся не толькі на нашай сцэне, але і ў Бранску, на Міжнародным фестывалі “Славянскія тэатральныя сустрэчы”.

Свая гісторыя атрымалася з “Рамэі і Джульетай”. З прапановай паставіць гэты спектакль у наш тэатр звярнуўся 28-гадовы рэжысёр Алег Малітвін з Санкт-Пецярбурга. Давалі рэзюме, відэазапісы іншых сваіх работ. Мы крыху здзівіліся, чаму ён раптам Гомель абраў. Высветлілася, што ён сам раней у Беларусі ніколі не быў, але ж ягоныя сваякі жывуць на Магілёўшчыне — яны

Быў час, калі некалькі скульптурных работ акадэмія перадала аднаму са структурных аддзяленняў Рэспубліканскага навуковага цэнтра анкалогіі і медыцынскай радыялогіі ў пасёлку Лясны, больш выдомым яго Бараўляны. Гэта наш унёсак у эстэтычную функцыянальную прастору, наданне ёй станоўчай энергетыкі.

І з таго часу калі-нікалаі задумваюся, што мог бы зрабіць для гэтай медыцынскай установы я асабіста? Мне даводзіцца бываць тут, бо ў Бараўлянах лекавалі мае сябры і блізкія. Не дзіва, што я прасякнуўся павягай да урачоў, што тут працуюць. Мяркую, на тэрыторыі навуковага цэнтра мусіць быць нейкі знак, які ўвасабляў бы ўдзячнасць пацыентаў урачам, што рупліва за іх здароўе, і адначасова сцвярджаў бы думку, што анкалогія — гэта не прысуд, што чалавек можа і павінен перамагчы хваробу. Але гэта барацьба патрабуе найперш веры

Тры сямёркі? Да аншлагаў!



Сяргей Лагуценка, мастацкі кіраўнік Гомельскага абласнога драматычнага тэатра

У апошні дзень ліпеня завяршыўся 77-ы сезон нашага тэатра. Спалучэнне дзвюх сямёрак прыцягнула трэцюю: цягам сезона афіша папоўнілася на сем цікавых рознастайлівых спектакляў, разлічаных не толькі на глядачоў сталага веку, а таксама дзіцяцей, але і на моладзь, у тым ліку падлеткаў.

яму і параілі. Спектакль атрымаўся нявыкліклым, неардынарным, адраза прыцягнуў увагу моладзі. Спрацавала “сарафаннае радыё” — і на Шэкспіра ў яго сучаснай інтэрпрэтацыі імкнуцца прапачыць нават тыя, хто ніколі ў тэатр не хадзіў.

Лідыя Манаква, якая ў свой час была галоўным рэжысёрам нашага тэатра, а цяпер загадвае кафедрай дзяржаўнага актэра ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, паставіла “Чароўны сон” паводле аповесці Дастаеўскага “Дзядчыкаў сон”. Рэжысёр Таццяна Аксёніна, таксама з Мінска, — казку “Пунсовае кветкачка”. Андрэй Бузія, які працаваў з нашай трупай і раней (нагадаю, у мінулым сезоне ён ставіў “На ўсялякага мудраца даволі прастаты”), мы запрасілі зноў — і была ўвасоблена п’еса Бернарда

Слэйда “Там жа, тады ж”.

Лішч два спектаклі склалі гэткае камедыйнае абрамленне сезона. Пачынаўся ён камедыяй “Маю жонку клічуць Марыс”, дзе рэжысёрам выступіў Вадзім Пілкі з Украіны. А завяршыўся — “Незамужняй жанчынай” паводле п’есы Рацэра і Канстанцінава “Стыхійнае бедства”. Паставіў яе запрошаны намі галоўны рэжысёр Бранскага ТЮА, заслужаны дзеяч мастацтваў Расіі Міхаіл Мамедаў. Неверагодна, але ў ліпені, пры жудаснай летняй спякоце, у разгар дачнага сезона і сельскагаспадарчых прац, на гэты спектакль — такі аншлагі, што даводзіцца прыстаўляць дадатковыя крэслы. І хця асноўная публіка гэтага спектакля (як і ўсяго нашага тэатра, а таксама іншых падобных калектываў) — жанчыны сярэдня-

га і старэйшага ўзросту, такога ў нас даўно не было.

Да згаданых семі спектакляў дадаўся і восьмы — прадстаўленне “Тэатр пачынаецца”, падрыхтаванае да Дня тэатра. Яно выклікала такую цікавасць, што мы паўторым яго ў якасці адкрыцця 78-га сезона — 23 верасня. Увогуле, да наступнага сезона мы рыхтаваліся ўжо ў гэтым. Апошнія дні перад сыходам трупы ў адпачынак ішлі рэпетыцыі “Беззасоннай зоркі”, якую ставіць Павел Харланчук-Южакоў. Дарэчы, яго леташи спектакль “Ён. Яна. Вайна” паводле “Альпійскай балады” Васіля Быкава быў паказаны ў гэтым сезоне не толькі на В Рэспубліканскім фестывалі нацыянальнай драматургіі ў Бабруйску, але і ў Чарнігіве, на Міжнародным фестывалі “Славянскія тэатральныя сустрэчы”.

Удзел тэатра ў трох фестывалях за сезон — таксама добры паказчык. А запрашэнне розных рэжысёраў — цудоўная школа для актэраў, якія атрымліваюць магчымасць пазнаёміцца з разнастайнасцю тэатральных школ і кірункаў.

Занатавала Надзея БУНЦЭВІЧ

Разарваць замкнёнае кола



Уладзімір Слабодчыкаў, заслужаны дзеяч мастацтваў краіны, загадчык кафедры скульптуры Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, прафесар, сёлетні лаўрэат Прэміі Саюзнай дзяржавы

Мы, выкладчыкі і студэнты кафедры скульптуры, заўжды імкнуліся да таго, каб выніковыя работы — дыпломныя і найбольш удалыя курсавыя, заставаліся не ў сховішчах акадэміі, а калі-нікалаі трапілі на выставкі. Важна, каб яны, як кажуць, ішлі ў народ — упрыгожвалі гарады і мястэчкі, інтэр’еры грамадскіх будынкаў.

ў сябе, па-другое — напружанна ўсіх фізічных і духоўных сіл.

Я бачу знак як калону з рэльефамі, сярэд якіх могуць быць выявы разумных усім медыцынскіх сімвалаў і тэксты вялікіх лекараў пра перамогу над хваробамі. А вянчаць калону будзе фігура чалавека, які разарваў замкнёнае кола бяды, у якім ён быў заціснуты, і цяпер стаіць пад сонечнымі промянямі пераможцам, маладым і прыгожым. Калона можа быць

гранітнай з бронзавымі накладкамі, на якіх будзе мастацкі абыграная фактура, якую стварае паціна, а фігура на ёй — з паляванай бронзы, каб зыхацела на сонцы.

Знак можа стаць на тэрыторыі цэнтра непдалёк ад царквы. Яна была пабудаваная, калі ў нашай краіне зноў звярнуліся да рэлігіі. Дарэчы, ад бараўлянскіх урачоў я чуў, што яны калі-нікалаі раяць пацыентам наведваць гэту царкву для зняцця

страсу. А потым тыя казалі, што гэта насамрэч дапамагае, супакойваецца нека, іншымі вачыма на свае праблемы глядзець пачынаеш. Сахралны аб’ект сімвалізуе боскую апеку над чалавечай душой, а скульптурны знак — веру ва ўласныя сілы.

Гэты знак можа стаць мастацкім сімвалам не толькі згаданага навуковага цэнтра, але і ўсёй прасторы, якую называюць Бараўлянамі. Хоць сёння гэта адзін з прыгажэйшых прыгарадаў Мінска, але мастацкай аздабы яму відавочна не стае. Спадзяюся, што пад добрую справу і спонсары знойдуцца.

Занатаваў Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Масавая фатаграфія: інфляцыя мастацтва?

Справа ў тым, што тэхнічны прагрэс дазволіў камерам прышліць амаль да кожнага, хаця б праз мабільныя тэлефоны. Па сутнасці, кожны з нас мае фотарэгіструючую прыладу. Натуральна, калі кожны мае доступ да простага атрымання выявы, ствараецца рынак абмену карцінкамі.

Мы не заўважылі адной цікавай і адначасова дзіўнай рэчы: у людзей з’явілася новая мова зносін — мова абмену выявамі. Мы мовічы дасылаем адно аднаму малюнкi, здымкі, дэматыватары і разумеем адзін аднаго. Хочам мы гэтага ці не, такая з’ява існуе. Таму, калі новая мова існуе, трэба вучыцца размаўляць на ёй прыгожа. Гэта і ёсць мастацтва фатаграфіі.

І ў фатаграфіі ёсць тыя, хто не можа звязаць двух словаў, тыя, хто размаўляе на жаргонне, ёсць свае праязікі і нават паэты. А тое “любаванне” сабой, якое мы зараз назіраем за масамі, было заўсёды, але зараз гэта працягваецца менавіта праз сфэры, да прыкладу. То бок змянілася толькі структура, форма падчы, але ўсё засталася на сваіх месцах. Гэта можна пара-



Аляксандр Ільін, фатограф, выкладчык

З набыццём шалёнай папулярнасці фатаграфія не перастала быць відам мастацтва ў паўнавартасным сэнсе гэтага слова. Але адначасова яна стала аб’ектам масавага захаплення.

ўнаць з напісаннем музыкі: некалі гэтым займаліся выключна кампазітары, бо людзям трэба было даस्कаналя валодаць інструментам. Як толькі з’явіўся магнітафон, а разам з ім і магчымасць абменьвацца запісамі, пайшла розная музыка ў вялікай колькасці: з аднаго боку, гэта развязала рукі многім выканаўцам, з іншага — дало магчымасць людзям з нізкім музычным густам і з сумнеўным талентам “самавыцяляцца”.

Новыя тэндэнцыі ў фатаграфіі, відавочна, прывядуць і да адкрыцця новых імёнаў, і да мастацкай інфляцыі ў некаторай ступені. Але дакладна не трэба камплексаваць, што з фатаграфіяй усё дрэнна.

Раней да мастацкай фатаграфіі прыходзілі праз пераадавалі тэхналагічных бар’ераў. Для таго, каб займацца гэтым рамством, трэба было набыць камеру, разабрацца, як яна пра-

цуе, навучыцца працягваць стужку, апрацоўваць матэрыялы. Гэта падуладна далёка не кожнаму. Але і зараз складаная новыя меры скарачаюць не ўсім. Яны таксама патрабуюць пераадавалі, выводзяць на шлях да ўдасканалення. І той, хто хоча нечага дасягнуць, павінен рабіць наступны крок і не зачылівацца на здыманні, напрыклад, адных толькі сямейных партрэтаў. Хаця ў даўнія часы былі сямейныя фатаграфы, сямейныя альбомы і побытавая фатаграфія. Гэта ж таксама канвеер, хаця зараз мы з захапленнем глядзім на такія здымкі. Мастацтва фатаграфіі дакладна не памрэ, аднак прыме новыя формы і акрэсліць іншыя межы.

Што да шматлікіх курсаў фатаграфіі, падчас сумнеўных, канешне, за паўтары гадзіны здымаць, як абяцаюць, не навучыцца. Але ёсць тыя, хто ў гэта

вераць, больш за тое, яны прыходзяць заматываваныя. Для многіх гэтага дастаткова, магчыма, для першага разу. Яны дасягаюць таго ўзроўню, які ім патрэбны. Я лічу, што для сваёй нішы такія выкладчыкі таксама робяць нармальную справу. Бо ёсць аўдыторыя, якой таго хапае. Яшчэ такія штампованыя курсы патрэбны для таго, каб людзі “наеліся” і пайшлі далей. Як толькі з’явіцца жаданне ўбачыць нешта яшчэ, а зараз бясплатна даступныя цэлыя архівы фатаграфій розных гістарычных перыядаў, жанраў, аўтараў, маляды фатограф зробіць наступны крок. Але для гэтага трэба “саспець” знутры, нахлябаўшыся напачатку “папсы”. А адрэзу прывіваць высокае не заўсёды атрымаецца, бо чалавек не павінен прасякваць нейкія ступені, бо тады ён аўтаматычна нешта страчвае.

Усе этапы заканамерныя. Тым больш што адбываецца адсёў. Проста наступіў момант, калі пэўныя асобы зразумелі, што хочучы нечага большага.

Занатавала Аліна САЎЧАНКА

Магілёўскаму дзяржаўнаму бібліятэчнаму каледжу імя Аляксандра Пушкіна сёлета спаўняецца 70 гадоў. Больш за 20 тысяч выпускнікоў працуюць у бібліятэках былога СССР. Пра ўчарашняе, сённяшняе і заўтрашняе ўстановы мы пагаварылі з яе дырэктарам Святланай КАЗЛОВАЙ.

Яўген РАГІН



— Бібліятэчны тэхнікум адкрыўся ў 1946 годзе, калі ў БССР панавала пашываеная разруха. Мне падаецца, сённяшняя сітуацыя ў нечым нагадвае тую, сямідзесяцігадовай даўніны. Толькі замест нішчыніцы матэрыяльнай — спрэс духоўнай страты: тыя ж школьнікі чытаюць ці не пад прымусам... Інакш кажучы, актуальнасць бібліятэчнай навучальнай установы з часам не страчваецца?

— Кваліфікаваныя кадры — заўжды запатрабаваныя. 70 гадоў таму ўстанова нават будынка свайго не мела, але 1 кастрычніка 1946-га распачала заняткі ў Магілёўскім культурна-асветным вучылішчы імя Надзеі Крупскай. Праз два гады тэхнікум стаў рэспубліканскім і быў пераведзены ў Мінск. Пер-

шы выпуск адбыўся ў 1949 годзе. Па Беларусі было размеркавана 55 спецыялістаў. З 1961-га ў тэхнікума зноў магілёўская прапіска. Неўзабаве ён і свой будынак займеў... Так, за чытача трэба змагацца. І здольны гэта зрабіць прафесіянал. Наша спецыяльнасць — запатрабавана. Кантрольныя паказчыкі набору штогод выконваем. І конкурс на ўсе формы навучання — даволі прыйстойны. У выпускнікоў ёсць перавагі пры набойцы вышэйшай адукацыі пры скарачэнным

маладых спецыялістах. Павінны, але часцінкам не ведаюць. Патрэба, як правіла, узнікае ў апошні момант...

— Мы з вамі не першы год і не першы раз кажам пра гэту праблему, а сітуацыя на месцах чамусьці не мяняецца...

— Як не вельмі вырашаецца і пытанне з жыллем для маладых спецыялістаў. І гаворка тут не пра кватэры, а пра месцы ў інтэрнатах. А працадаўцы скардзяцца: маўляў, мы ж не першы год дасылаем заяўкі. Я заўжды

— Так, менш стаў чытаць. І ў нас, лічу, усе сілы кінуты на тое, каб кампенсаваць згатаваны прабел. Гурткі, калектывы, аб'яднанні — менавіта гэтай накіраванасці. Навучэнцы не толькі пачынаюць актыўна чытаць, але і спрабуюць самі пісаць. лепшыя работы мы друкуем, у тым ліку і на старонках абласных СМІ. Нормай стаў і ўдзел у літаратурных конкурсах. А бібліятэчка каледжа стала правобразам першага працоўнага месца нашых выхаванцаў. Прынамсі, усе літаратурныя

ён вельмі хацеў паехаць у родны Слаўгарад, а мы яму прапанавалі аграгарадок з шыкоўнымі палацам культуры і бібліятэкай. Намеснік начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Шклоўскага райвыканкама Галіна Валозіна ледзь не цяпляніць ўмовы жыцця і працы хлопцу паабяцала. І нічога — асвоіўся наш Арцём, на павышэнне пайшоў: стаў дырэктарам. Збіраецца жаніцца, пра Слаўгарад не згадвае... З ахвотай працуюць Ганна Рапусава — у Чавусах, Ірына Аджыгалава — у Магілёўскім раёне, Кацярына Навасёлава — у Чачэрскай цэнтральнай бібліятэцы, Марыя Случыч — на Мазырчыне...

— Самы час у эпоху паўсодня апытызацыі і клубнікам брацца за азы бібліятэчнай справы... Якой вы бачыце сваю ўстанову ў перспектыве? Што хацелі б змяніць у навучальным працэсе?

— Нашы бібліятэкары знаёмляцца з клубнай дзейнасцю з 1995-га. Ды трэба ўводзіць новыя спецыяльнасці. Каледжу неабходна развівацца далей. База для гэтага ёсць. Установе, на мой погляд, варта займацца больш патлыблена бібліятэчна-інфармацыйнымі тэхналогіямі і камунікацыямі.

— Якую канкрэтную базу маеце на ўвазе?

— Некалькі гадоў таму паспелі зрабіць сур'ёзны рамоніт будынка. Гэта дазволіла стварыць у памяшканнях каледжа спакойную заціхшую атмасферу. Але камп'ютарны парк патрабуе пастаяннага абнаўлення. Фінансавання на гэта пакуль не стае. Дзяржаўных сродкаў хапае толькі на выплаты стипендыі і зарплаты педагогам. Але не адны мы такія — вытрымаем... А напрыканцы гаворкі хачу павіншаваць студэнтаў, выпускнікоў, педагогаў каледжа з jubілеем нашай установы.

K

Сіндром бібліятэкара, які не чытае

Профільны каледж vs. пашываная праблема

тэрміне навучання ва ўніверсітэце культуры і мастацтваў. І па другой нашай спецыяльнасці — дакументацыйнае забеспячэнне кіравання — выпускнікі таксама маюць такую магчымасць, прычым — бясплатна.

— Апытызацыя не паўплывала на маштабы прыёму, выпуску?

— Практычна не. Праблемы з размеркаваннем. Мы не змаглі задаволіць усе заяўкі на выпускнікоў. Я магу з упэўненасцю сказаць, што ў рэгіёнах не маторатара сітуацыю з кадрамі: не ведаюць, колькі спецыялістаў ім спатрэбіцца праз, скажам, два гады. А ўсё ж уключаецца ў элементарную афармленне: у аддзелах і ўпраўленнях, прынамсі, павінны ведаць колькасць бібліятэкараў пенсійнага ўзросту і канкрэтную патрэбу ў

пытаннях у адказ: а як вы самі папрацавалі, колькі мэтавікоў ці завочнікаў да нас накіравалі, якое жыллё падрыхтавалі, як наладзілі прафарынтацыю сярод чытачоў-школьнікаў.

— Мясце заўжды непакоей праблема бібліятэкара, які не чытае. Скажыце, калі ласка, ці ёсць прыступленні ў каледж нейкі творчы конкурс, які ставіў бы заслоўні такім спецыялістам?

— Няма такога адтэсту. Ёсць толькі конкурс атэстаўтаў. І трэба сказаць, што атэстаты — вельмі неблагія для сярэдняй спецыяльнай установы. Сярэдні бал — ад 8 да 10. Але ўсё роўна адсочваем, чым жывуць нашы выхаванцы, да чаго імкнуча.

— Цікава, і як студэнт за апошнія гады змяніўся? У які бок?

мерапрыемствы адбываюцца менавіта тут. Калі яны належным чынам адпрацаваны, спрабуем выводзіць студэнтаў на абласны ўзровень. Яны часта выступаюць з літаратурнымі прэзентацыямі ў Палацы культуры вобласці. Выкарыстоўваем лубую магчымасць, каб да нас прыязджалі знацыя пісьменнікі не толькі Беларусі, але і з Расіі, Украіны. Сапраўды бібліятэкар павінен жыць літаратурным працэсам. Так што сіндром спецыяліста, які не чытае, імкнёмся ліквідаваць.

— Вы адсочваеце далейшы лёс выпускнікоў? І ці сапраўды да вас паступаюць толькі дзятчаты?

— Хлопцы ёсць, але іх — адзінкі. Летась цудоўна скончыў і цяпер старанна працуе на Шклоўшчыне Арцём Братчык. На размеркаванні

Налета Бабруйск займае статус Культурнай сталіцы Беларусі-2017. Пра гэта і многае іншае ў кантэксце адметнага для сферы культуры Рэспублікі Беларусь, распадае намеснік начальніка ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Бабруйскага гарвыканкама Ірына РОСКАЧ.



Лічбы і прозвішчы

— У нас на сёння 73 самадзейныя калектывы, якія маюць званні “заслужаны”, “народны”, “узорны”. На Магілёўшчыне — 14 заслужаных калектываў, 7 з іх — бабруйскія. Пагадзіцеся, не кожны горад можа пахваліцца такой статыстыкай.

За апошнія пяць гадоў колькасць навучэнцаў ДШМ павялічылася больш чым на 300 чалавек. З 850 выпускнікоў музычных школ 24 працэнтны паступілі ў профільныя навучальныя установы.

Больш за 15 гадоў працую ў камандзе аднадумцаў. Гэта Вольга Піліпенка,

Культурная сталіца наступнага года вынікуе і праектуе

Клаўдзія Лукашэвіч, Святлана Байшава, Віктар Балыханаў, Таццяна Белуграва, Ісак Вальфсон...

Падзеі і праекты

— Менавіта камандай абмяркоўваем кожнае творчае мерапрыемства. Таму любая дзея пераўтвараецца ў падзею.

Аспекты на 2017-ы

раецца ў падзею. Большая і частка ладзіцца без прыцягнення бюджэтных сродкаў. Гэты год праходзіць пад згідай 220-годдзя герба горада Бабруйска. Ушаноўваем землякоў, родную мову. Вядучыя калектывы горада пастаянна выступаюць на сяле: праекты “Слаўным працаўнікам вёскі мы дорым творчы плён”, “Землякі — землякам”. У рамках праекта “Мой родны горад — нахтнення крыніца” прайшоў 25 справаздачных канцэртаў калектываў і ўстаноў. Кожны канцэрт быў на платнай аснове і прайшоў з аншлагам.

Спадзяюся, што адкрыты рэгіянальны конкурс юных піяністаў імя Уладзіміра Алоўнікава стане такой жа творчай візіткой Бабруйска, як і міжнародны фестываль “Вянок дружбы”. Тое ж тычыцца і адкрытага конкурсу выканаўцаў на класічнай гітары “Віват, гітары!”, удзел у якім узялі 120 юных выканаўцаў з Беларусі, Украіны, Расіі.

2017-ы

— Станем не толькі Культурнай сталіцай краіны, але і адначасна 630-годдзе горада. Пачнем адкрыцьці Маладзёжнага парку ў раёне Палаца мастацтваў. Натуральна, што рыхтуемся да гэтага ўжо сёлета. Сярод устаноў адукацыі аб'яўлены конкурс “Нашы знакамiтыя землякі” па зборы матэрыялаў для выдання буклетаў. Вынікі падвядзём у 2017-м. Будзе адзначана 90-годдзе музычнай школы імя Яўгена Цікоцкага, паўвекавы jubілей бібліятэкі імя Барыса Мікуліча.

Стаўка робіцца, безумоўна, і на “Вянок дружбы”. За 13-гадовую гісторыю фестывалю мы аб'ядналі 38 краін пяці кантынентаў. Запросім на наступнае лета таленавітых землякоў, якія жывуць за мяжой. Усё новае на “Вянку...” будзе звязана з новымі калектывамі і новымі краінамі. Ужо сёння працуем над спісам тых, хто будзе ўдзельнічаць у будучым фестывалі. Падкрэслію, “Вянок дружбы” — яскравы

прыклад народнай дыпламатыі: культура робіць тое, што іншы раз палітыка не ў стане зрабіць і вырашыць.

Ад маладых да сталых

— У нас вельмі таленавітая моладзь. За апошнія 10 гадоў Ірына Сьцінкі, Наталія Зінавенка, Рэната Каладзінская, Ірына Рублеўская, Алеся Канойка здолелі стварыць самабытны творчы калектывы, якія сталі гонарам нашай культуры. Для падтрымкі творчай і таленавітай моладзі ў Бабруйску будзе зацверджана прамія гарвыканкама.

Па-за кадрам культурнага жыцця не застаюцца і людзі сталага веку. У нас вельмі запатрабаваныя народныя хоры ветэранаў пад кіраўніцтвам Вольгі Бакуравай і Яўгена Галавацкага, акадэмічны хор пад кіраўніцтвам Таццяны Мальчанускене. Папулярнасцю карыстаюцца фальклорныя калектывы “Бярэзінскі карагод” і “Бабруйскія зоркі”.

**Алена БЕГУНОВІЧ
Фота Сяргея ПАДАЛЯКА**

На момант, калі пішуча гэтага радкі, у Маладзечне адбываюцца два пленэры — “Маладзечна АРТ — 2016” і “Вернісаж камянёў”. У адным бярэць удзел жывапісцы, у другім — скульптары. Першы бліжэй да завяршэння, другі толькі распачаўся. У дзень адкрыцця пленэру жывапісцаў адбылася прэзентацыя каталога “Мастакі Маладзечанскага краю”. Да выдання спрычыніліся Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь, Мінскі абласны краязнаўчы музей, Беларускае саюз мастакоў, Палац культуры горада Маладзечна. Патрэба ў такім выданні, у сістэматызацыі мастацкіх набыткаў творцаў, народжаных ці ўзгаданых маладзечанскай зямлёй, настала даўно. Насамрэч, варта асэнсаваць феномен Маладзечна ў кантэксце беларускай культуры, і згадаць выданне якрэз і з'яўляецца крокам у гэтым кірунку.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ, Вольга РОПАТ, Мінск — Маладзечна — Мінск / Фота аўтараў

“Фора” і абласным цэнтрам

Насельніцтва ў Маладзечне па апошніх дадзеных крыху больш за сто тысяч чалавек. Ёсць прамысловасць, але гэта далёка не заводны-гіганты, як у шэрагу іншых раёнаў — Салігорску, Жлобіне, Бабруйску... Аднавадзіна іншыя адлічэнні ад прамысловасці ў гарадскі бюджэт і канкрэтна на культурныя праекты. Але пры гэтым, пры адносна сціплым матэрыяльным магчымасцям, сваім творчым патэнцыялам Маладзечна вылучаецца не толькі сярод гарадоў аднолькавага з ім адміністрацыйнага статусу, але ў чымсьці можа часам даць “фору” і абласным цэнтрам. Так што ў бягучым годзе горад стаў культурнай сталіцай Беларусі зусім невяпадкова. Выданне “Мастакі Маладзечанскага краю” ілюструе сітуацыю, калі культурны асяродак становіцца чымсьці нахталат “горадаўтваральнага прадырства”, калі ўкладанне ў справу таленту не менш эфектыўнае, чым валютныя інвестыцыі.

У каталогу згадваюцца і тыя мастакі, што пайшлі з жыцця, пакінушы нам сваю творчую спадчыну, і тыя, чыя творчыя актыўнасць і сёння вызначае культурны ландшафт Маладзечаншчыны і, у немалой ступені, Беларусі ўвогуле. Да маладзечанскай класікі можна аднесці творы Меера Аксельрода (1902 — 1970), Юрыя Герасіменкі-Жызнеўскага (1948 — 1997), Дзмітрыя Крачкоўскага (1910 — 1991), Васіля Лазоўскага (1952 — 2015), Ядвігі Радзійскай (1905 — 1992), Рамана Семашкевіча (1900 — 1937),

Канстанціна Харашэвіча (1927 — 2013).

Сярод сённяшніх твораў адметным стылем і арыгінальным светапоглядам вылучаюцца Анатоль Акулік, Мікалай Аўчыннікаў, Аляксандр Грышкевіч, Леанід Дударэнка, Аляксандр Пашкевіч, Генадзь Селядзец... Калі глядзіш на іх творы, думаецца пра тое, што можна ўсё жыццё пражыць у невялікім, у параўнанні з мегаполісам, паселішчы альбо ўсё жыццё натхняцца ўспамінамі пра яго, і быць пры гэтым "грамадзянінам свету", быць творца запатрабаваным ва ўсім свеце. Нездарма работы маладзечанскіх твораў знаходзяцца ў славутых дзяржаўных зборах і прыватных калекцыях у шмат якіх краінах свету.



На пленэры "Вернісаж камяню".



Мастары ў інтэр'еце музычнага калера Іва Мікала Клефаса Агінскага.

скульптары з пясчотай ставіліся да гэтага прыроднага матэрыялу, акуратна з ім абыходзіліся — наперадзе новае жыццё каменя.

— Сімпазіумы — значыць зносіны, што заўжды натхняе і дае творчы стымул, — пачынае гаворку Валянцін Борзды, які родам з Маладзечна. — Іншы раз хочацца змяніць асяроддзе, папрацаваць на прыродзе, нягледзячы нават на моцны вецер. Сёлета прымаў удзел у IX Міжнародным жывапісным і скульптурным фестывалі, які праходзіў пад Пенвай. Ётаю справай займаецца энтузіяст — прыватны інвестар. За дзевяць гадоў там скаўсаў велізарны парк скульптур. Добра, калі кожная культурная сталіца будзе праводзіць падобнага кшталту скульптурныя пленэры...



Аснова калекцыі і прасторы горада

Прастора зменіцца

Дырэктар Палаца культуры горада Святлана Сарока, якая мае непасрэднае дачыненне да стварэння гэтага каталога, да арганізацыі згаданых пленэраў і ўвогуле да ўсіх культурных праектаў, што рэалізуюцца ў Маладзечанскім краі, упэўненая, што сёлетнія жывапісны і скульптурны пленэры стануць штогадовымі і дадуць новы імпульс развіццю культуры ў рэгіёне, узбагацяць Маладзечна новымі мастацкімі каштоўнасцямі.

Па яе словах, жывапісныя работы пленэру стануць асновай калекцыі мастацкай галерэі, якая размесціцца ў памяшканні Цэнтральнай бібліятэкі Маладзечна. А скульптурныя работы ўпрыгожаць прастору перад Палацам культуры. Пасля размовы са Святланай Сарока ў карэспандэнце "К" з'явілася магчымасць пазнаёміцца з творами сёлетніх пленэраў.



Рэсійскі мастак Павел Зеленецкі.



Мастак з Ізраіля Арцём Капуста.



Дырэктар Палаца культуры горада Маладзечна Святлана Сарока.

Пленэр як сведчанне статусу культуры ў Маладзечне

Не Сар'яны, але з чырванню

Так супала, што ў дзень нашай камандзіроўкі ў інтэрнаце Музычнага каледжа імя Міхала Клефаса Агінскага дапрацоўвалі свае творы прадзвіжнікі Арменіі, Ізраіля і Расіі. Астатнія мастакі, магчыма, паехалі шукаць прыгожыя мясціны.

Летася на пленэры, што праходзіў у Літве, мастаку з Арменіі Асмiк Авецісян запрасіў у Маладзечна вядомы беларускі пейзажыст Аляксандр Грышкевіч. Мастачка паабяцала, што прыедзе. Прыехала. І не пашкадавала. У Беларусі Асмiк Авецісян упершыню, таму яна крыві падзялілася з намі сваімі ўражаннямі.

— У жанры пейзажа я не працую, — адразу жаха Асмiк. — Але тут кантрастны пейзаж, які вельмі люблю. У нас прамыя дарогі практычна няма, і лініі гарызонту таксама — паўсюль высокія горы... Мне падабаецца пісаць тыя мясціны, якія адрозніваюцца ад армянскіх. Важна тое, які адчуваю прыроду, і гэтага адчування мне дастаткова. Зараз мне ўжо не абавязкова сядзець ды пісаць на прыродзе.

Творца працуе зольшлага ў абстрактызмі, сюррэалізме, а апошні праект,

па словах Асмiк, атрымаўся гіперрэалістычны. Ён на сёння бліжэй новаму тэндэнцыі, але мастачка ў гэтых новых веяннях спецыфічнае дадае да традыцыйнага. Што да армянскай мастацкай школы, то Асмiк Авецісян адзначыла, што існуе стэрэатып, быццам бы ўсе армянскія мастакі — паслядоўнікі Марціраса Сар'яна, але разнастайных мастакоў з яе радзімы са сваім светапоглядам, стылем вялікая колькасць. Адзінае — засталіся "гарачыя" колеры.

Хто з беларускіх мастакоў-пейзажыстаў уваважае Аляксандра Грышкевіча? На думку мастачкі, такім творцам з'яўляецца Аляксандр Грышкевіч.

— Беларускіх мастакоў ведаю небагата, — прызнаецца Асмiк Авецісян. — Але калі паглядаю на работы Аляксандра Грышкевіча, здзіўляюся ягонаму адчуванню прыроды. Я хацела б напісаць беларускі пейзаж, які ён...

"Флэшбэкі" Арцёма

Разам з кабетай у адным пакойчыку працаваў і жывапісец з Ізраіля Арцём Капуста. У гэтую маладу па гістарычных мерках краіну ён пераехаў восем гадоў таму. Нарадзіўся Арцём у звычайнай савецкай сям'і на радзіме Марка Шагала. Тут і прайшло юнацтва маладога творцы. А праз

час ён паехаў шукаць сябе ў Ізраіль, адукацыю атрымаў у Ізраільскай акадэміі мастацтваў.

На сцяне ўжо вісеў амаль скончаны твор — заставалася штосці дораць, зрабіць акцынты... Твор падаўся вельмі "тэмпераментным", выразным.

— Даводзіцца заўсёды быць "гнуткім", заўжды змяняцца, — з нейкім нават аптымізмам кажа Арцём. — Ізраіль — гэта тая краіна, дзе ты не можаш "застыць" у адным палажэнні. Пакуль у мяне майстарні няма — працую дома, месца дазваляе. Думаю, у Ізраіль цяжэй, чым у Беларусі, у эканамічным плане і адносна сацыяльных гарантый... Там і мастацкая школа іншая. У Беларусі вучаць маляваць, а там — думаць. Усе выхадцы з СССР добра маюць, але, мне здаецца, ім цяжка за мяжой з іх школай акадэмізму. Трэба змяняцца і прымаць тыя рэаліі і законы, якія дыктуюць пэўны менталітэт.

Падчас размовы спыталіся, кім сябе адчувае Арцём: "грамадзянінам свету" альбо чалавекам канкрэтнай краіны?

— Хутчэй, я сябе больш адчуваю "грамадзянінам свету". Часам у мяне ўзнікаюць нейкія "флэшбэкі" дзяцінства: прыгадваецца вёска, розныя водары... Іншы раз яно мне падаецца вельмі нечаканым. У той жа час я паглядаю на Беларусь як жыхар Ізраіля.

Характарная краіна

А ў цёмным калідоры інтэрната зусім нечакана сустрэліся з мастаком з Расіі. Павел Зеленецкі з ахвотай распачаў з намі размову, запрасіў у свой пакой. У ім — чатыры ложка, пасярэдзіне — мальборт з амаль даробленым творами.

Высветлілася, што наш суразмоўца са старадаўняга горада Каломна, вядомага сваёй багатай архітэктурай, таму здзіўляў нейкімі матывамі мастака даволі складана. Але ўсё ж такі знаходзіцца мясціна, якія даюць яму новы імпульс для творчасці. Ён аб'ездзіў ці не увесь свет, а ў Беларусі не быў ніколі. Магчыма, яна яму падавалася не такой "узніславай" ды характарнай... І прыехаўшы ў наш краіну, Павел Зеленецкі ўсё ж такі знайшоў некалькі жывапісных мясцін. Сярод іх ён адзначыў палацава-паркавы комплекс Агінскіх у Залесці ды парк, які знаходзіцца ў 10 — 15 кіламетрах ад культурнай сталіцы Беларусі. У нашай краіне, па словах мастака, дагледжаныя сядзібы, дзе адчуваецца дух мінулага.

Беларус Паўлу падаецца крыву напружанай у колеравых адносінах (у параўнанні, напрыклад, з той жа Расіяй). Старыя дрэвы ды навадор'е, па словах нашага назіваў, надаюць суровасць ды адчуванне моцнага драматызму. Свой жывапіс мастак можа ахарактары-

заваць наступнымі словамі:

— Мой жывапіс дастаткова традыцыйны, магчыма, крыву "з улётам". Работы ў асноўным яркія, "сонечныя". На пленэры выязджаю часта. А самае страшнае для мяне — не знайсці матыву. Шукаць яго цяжка, а потым трэба рабачы адбор. Я працую над формамі, пішу розныя станы прыроды — спрабую стварыць на палатне гармонію. Задача мастацтва — умацніць і давесці да гледача максімальна ёміста ідэю. А навошта пісаць тое, што бачыш, не "прапускаячы" праз сябе? Навошта гэты "пошлы" натуралізм?..

Парк скульптур?

Затым мы выправіліся да скульптараў.

Шчыра кажучы, з "Вернісажам камяню" нам не так панашавава, як з мастацкім пленэрам. Справа ў тым, што скульптары ў дзень нашай камандзіроўкі толькі паспелі выбраць адпаведныя камяні. Таму мы бачылі не творчы бок, а арганізацыйны — куды прывезці абраны валун, які класіфікацыя яго на зямлю. І яны, яшчэ не адухоўленыя майстрам, чакалі свайго перараджэння. Што здзіўляе — некаторыя з заліваю ўжо мелі прыгожыя формы. Прырода над імі і так паймаў іх папрацавала. А

Сама музычная тэма ўжо падказвае вобразы, але ў сімпозіумах ёсць доля і імпрывізацыі. Наш візаві кажа, што камень — "сур'ёзны" матэрыял, які застаўляе крыву падстроівацца пад майстра. Валянціну падабаецца сумяшчаць розныя матэрыялы — дрэва з каменем, камень з металам... Фірменная тэхніка творцы — дрэва з металам. Ён выкарыстоўвае ссечаныя дрэвы ды іржавае дахавае жалеза — гэты матэрыялы нікому не патрэбны і ляжаць у ста метрах ад майстарні. Такім чынам Валянцін Борзды працягвае іх жыццё.

— Камяні знайшлі ў прыгарадзе Маладзечна. Для мяне было важным знайсці іх менавіта ў гэтым горадзе, а не падрыхтаваць загадка і прывезці з сабою. Наша зямля даволі багатая на прыродныя матэрыялы...

Пэўныя камяні і акрэсленасць тэмы

Што да скульптара з армянскімі каранямі Спартака Аруцянцяна, то яму ўпершыню далі байдзкіх удзельніка ад нашай краіны. У майстра ўжо былі загатоўкі па тэме, таму ён шукаў пэўныя камяні. І ён знайшоў іх.

Нам яшчэ давялося пагутарыць з мінскім скульптарам Сяргеем Ярмаловічам, які калісьці прымаў удзел у пленэры ў Наваполацку. У адзрэнні ад "Вернісажа камяню", у таго пленэру не было адпаведнай тэмы. Ці дрэнна гэта? З аднаго боку, перад майстрам адкрыты, здаецца, усё дзверы. Што хочаш — тое і рабі! Але, з іншага, такі падыход крыву разнавольвае, цяжэй дамагчыся канцэнтрацыі. Сяргей лічыць, у "вольным" плаванні добра працаваць у майстарні, і не з каменем, а з глінай ды пласцілінам.

Вывіні пленэру "Маладзечна АРТ — 2016" можна будзе убачыць ужо сёння, а скульптурныя работы пабудуць жыхароў культурнай сталіцы ды яе гасцей у апошнія дні лета.

Заканчэнне.

Пачатак на старонцы 1.)

Гледзячы на тэлевыступленні ансамбля народнага танца пад кіраўніцтвам Ігара Маісева ды ансамбля "Харошкі", хлапчук аблачаўся ў нейкія хусткі ды круціўся па пакоі. І ладзіў у двары канцэрты з цацкамі ды лялькамі, спяваў "Вочы чорныя": роў так, што людзі выходзілі на балконы пяціпавярховка, які знаходзіўся за трыста метраў ад дома. Яшчэ іх культурнае жыццё складалі пляж, парк культуры, "клетка" — танцавальная пляцоўка ў ім, рэстаран "Днепр" ды дом культуры. Плюс заезджыя артысты.

Тым часам дырэктар ГЦК Ганна Жырко запрашае нас у свой кабінет.

— На шчасце, у рамонце вы не маеце патрэбу?.. — звяртаюся да яе.

— Не. На матэрыяльна-тэхнічную базу не скардзімся: мэбля не развальваецца, камп'ютарамі забяспечаны.

— Але нешта ж павінна быць не так? — не супакайваюся я.

І, аказваецца, з самакрытыкай у Ганну Мікалаеўны усё ў парадку. Самая вялікая праблемай, з якой сутыкаецца гарадскі цэнтр культуры, дырэктар лічыць праслаўную наведвальнасць: "цяжка" ідзе народ на мерапрыемствы. Але калі ўжо людзі прыходзяць, то падзяка іх арганізатарам межаў не мае — настолькі застаюцца яны ўражанымі ад убачанага, што даходзіла аж да чалавання рук! Для павелічэння прытоку гледачоў выкарыстоўваецца рэклама ў СМІ, афішы, флаеры, якія раздаюць на вуліцах горада. Са знаходак адначасна тую: калі да буйнога мерапрыемства як бы "прышпільваюцца" наступны "менш значныя падзеі", што праходзяць у ГЦК некалькі дзён запар пасля галоўнага — публіка на эмоцыях, па інэрцыі (і па жаданні, натуральна) працягвае наведваць і іх. Расійскія гаспадары, дарчы, Цэнтр наведваюць не часта (з-за малой

умяшчальнасці залы). І цэннік на іх выступленні не зашкальвае, ён адносна параўнальны з дапушчым, коштам білетаў на канцэрт Іны Афанасьевай (12 рублёў).

Тым не менш, план устаноў выконвае: парадку 680 мільёнаў недэманіраваных рублёў яна зарабіла летась (білетныя канцэрты (усяго ў 2015-м тут прайшло каля 350 мерапрыемстваў), сацыяльна-творчыя заказы для населеніцтва, аплата гуртоў). Сёлета ў І паўгоддзі ён перавыкананы адносна таго ж перыяду 2015 года на 21% (у асноўным за кошт росту колькасці мерапрыемстваў).

Другая праблема — кадры: ёсць патрэба ў дасведчаных, з вышэйшай адукацыяй кіраўніках гуртоў. Маладыя ж спецыялісты, не з мясцовых, як правіла, адрацаваўшы размеркаванне, не застаюцца. Функцыянуюць жа пры ГЦК 17 дарослых і дзіцячых аб'яднанняў ды калектываў (вакальныя, харэаграфічныя, тэатральныя, аматарскае аб'яднанне для дзяцей "Казка", агітбрыгада...), 5 з іх носяць званне "ўзроўні". Большая частка гуртоў — бясплатная ("платнікам" у месяц трэба плаціць 8 рублёў).

— Быццам бы і з колькасцю тых, хто займаецца ў гуртках, усё нармальна, і напрамкі ў нас самыя розныя, але ёсць адчуванне, што часоўкі не хапае ў нашай дзейнасці, хочацца новага, — паведамляе спадарыня Жырко. — Не так даўно збіралі свае творчыя сілы, думалі над тым, чым можна яшчэ больш разнастаіць працу цэнтра. Шукаем, карацей, "разнічкі"! І прапановы цікавыя ёсць, але пакуль не буду вам нічога казаць канкрэтнага, каб не сурочыць, каб усё атрымалася...

Але адну таямніцу мы ўсё ж выведлі. У Цэнтры выношаюць ідэю правядзення штогадовага гарадскога фальклорнага свята, у якім не апошняе месца займалі б, само сабой, спрадвечныя бела-

Экспрэс-тур з V.I.P.-земляком



Жлобінскі ГЦК.

Творчае і... натура



Алег Чычанеў у парку свайго дзіцяцтва і юнацтва. / Фота Алега Клімава

За кошт чаго "культурны ландшафт" сталіцы металургаў змяніўся да лепшага, і чым яго развіццю варта паспрыць

рускія традыцыі ды абрады. І ініцыятыва такаяк разумею не ды падтрымку "ў вярхах" знайшла, засталася увасобіць яе ў жыццё.

— Я з'ехаў са Жлобіна ў 1988 годзе, паступіўшы на факультэт культасветработы Мінскага інстытута культуры, і не памятаю, каб у "саўковія" гады народных святы ў горадзе адзначаліся больш-менш шырока, — дзеліцца спадар Чычанеў. — Гэта жа да таго, што сёння можна іх крытыкаваць за шаблоннасць, аднолькавасць, але ж яны ёсць, развіваюцца хоць неяк!

"Пускаць стрэлы" ў альма-матар акцёр ды рэжысёр не хоча. У кожны прыезд у Жлобін ён у першую чаргу заходзіць у ГЦК. "Цягне", "абавязаны" — такія словы Алег Віктаравіч выкарыстоўвае, каб растлумачыць свае відзіты: "Тут мяне выхоўвалі, тут мне ніколі не адмовіць у паразе, уважліва выслухоўвае. Я бачыў, як цэнтр разбураўся, бачыў боль супрацоўнікаў, слёзы ў іх вачах. Бачыў, як яго аднаўлялі. Людзі ў ім мяняюцца, сыходзяць, сыходзяць, на жаль, назавуўшы, але атмасфера роднага дома застаецца..."

Культурна адпачываць умеем

Чакаючы дырэктара гарадскога парку культуры і адпачынку "Прыняўроўскі" Людмілу Фралову, мы з Алегам Чычаневым пускаямся ў філасофскія, як нам здаецца, развагі на тэму, якое дачыненне да культуры маюць такія ўстановы наогул. У выніку дыскусіі плаўна рухаемся да высновы, што ў такіх месцах чалавек працягвае вучыцца жыць культурна, яшчэ больш шчыльна кантактуючы з сабе падобным; тут ён павінен атрымліваць эстэтычнае задавальненне ад убачанага — ад прыроды натуральнай ды чаго-небудзь штучна арганізаванага, і тым самым, у яшчэ большай ступені ўзабагачаць свой унутраны свет. Нарэшце далучаем да гутаркі Людмілу Міхайлаўну. "Чалавек паві-

нен адпачываць культуру, а не... неяк там, — расстуляе яна ўсё кропкі над "і". — Мы і даём яму такую магчымасць. Дзеткі набіраюцца новых уражанняў, пазнаюць нешта дагэтуль імі нязведанае". Ну і зусім усё становіцца зразумела, калі дырэктар гаворку заводзіць аб культурна-маставых мерапрыемствах, якія праводзіцца ў ГТКІА, калі паралельна моцна іскі імпрэзы танцавальныя, вакальныя, цыркавыя, драматычныя, праходзяць фотавыставы, выстава жывёл, вырабаў майстроў ручной працы.

...Размяшчаны на ўскраіне горада, непадалёк ад ракі, гэтым часам дні парк нешматлюдны. Па невялікай пляцоўцы ездзіць маленькі паравозік, поўнае па батуце з цацкамі дзіця, праводзіцца розныя латарыі, шапчыруючы мамы з калыскамі.

— Апошні раз як карыстальнік я быў тут гадоў 30 таму, — згадвае Чычанеў. — Тады парк уяўляў з сябе стандартную лангуювую карусель, карусель з бегачымі па крузе конікамі, падабенства нейкіх амерыканскіх го-ржаль, нешта яшчэ.

Па словах Алега Віктаравіча, змены з тых часоў адбыліся грандыёзныя, пачынаючы з уваходу, да якога ў яго дзіцячыя былі юнацкія гады трэба было прадзірацца скрозь зараснік з кралівы ды лапухоў, і заканчваючы колькасцю атракцыянаў, якіх у парку цяпер 26. Сёння за траўой ды дрэвамі на васьмі гектарах сочыць адзін садоўнік, які працуе на паўстаўкі. Усяго ж за культуру ды адпачынку ды парку адказваюць 33 чалавекі, а атпыміятцы праходзіць тут у "адваротны" бок: у гэтым годзе на працу прыняты 4 служачыя — дазволілі заробляць працу.

— Цяжка ў вас праца? — выклікае ў нас на шчырасць спадарыню Фралову.

— Жаданне зрабіць яшчэ лепш ёсць, а магчымасцяў дамагчыся гэтага не так шмат. Хацелася б пракласці асфальтаваныя дарожкі,

На людным месцы: аглядавая пляцоўка

Зямля "аблюбованая" і мядовы цар

Прыемна, што сярод аўтару сённяшняга аглядавага падборкі лістоў — і начальнікі адзелаў ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі. Калі да камп'ютарнай клавіятуры кіраўнік раённай культуры садзіцца не толькі для таго, каб падрыхтаваць справаздачу ў вобласць, значыць справы нашы не такія і кепскія. Задавальненне ад якасна праведзенага мерапрыемства нараджае натхненне пахваліцца здзейсненым на ўсю краіну. Вельмі натуральная справа, дарчы.

Яўген ПАГІН

У пяты раз на Лубаншчыне прайшло свята паззі і песні "Я словам сплуюю родны край". Начальнік адзела ідэалагіч-

най работы, культуры і па справах моладзі Лубанскага райвыканкама Васіль Каткавец піша: "Слова мастацкае, душэўнае, чалавечае заўсёды было магутным сродкам выхавання дзяцей і моладзі, яднання творчай інтэлігенцыі. Сёлета свята было прысвечана паэту, журналісту, летпісцу роднага краю Івану Муравейку, які адзначае 95-годдзе. У рамках урачыстасцяў з нагоды 450-годдзя Лубані мерапрыемства стала апірышчам духоўнага жыцця зямлі "аблюбованай". Свята прайшло на радзіме Муравейкі, у вёсцы Таль. Гучалі вершы, песні. Іван Андрэевіч уручаў дыпломы святы і свае кнігі з аўтографам. Работнікі раённай бібліятэкі выдалі ў гонар падзеі зборнік твораў самадзейных паэтаў Лубаншчыны, а работнікі раённага Цэнтра культуры — дыск з вершамі землякоў і песнямі на іх словы".

Начальнік адзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Шаркаўшчынскага райвыканкама Людміла Стома паведамляе, што "20 жніўня распачнецца абласны "Яблычны Спас", які сёлета пры падтрымцы віцебскіх турфірм уключаны ў інтэрнацыянальны фестываль "Беларускае лета-2016". Значыць, гарантавана прыедуць не толькі творчыя калектывы з 15 раёнаў Віцебшчыны, але і турысты, у тым ліку — замежныя. "Яблычны Спас" традыцыйна распачаць у вёсцы Алашкі — на радзіме селекцыянера Івана Сікоры. Гасцей чакае насычаная канцэртна-купінарная праграма. Можна будзе наведаць Мемарыяльны музей і Дом-музей знакамітага садавода, размешчаныя побач з унікальным дамам".

5 жніўня сорах турыстаў з Латвійскай Рэспублікі наведвалі аграгарадок

Мазалава, што ў Віцебскім раёне. Узначаліла групу акадэмік Латвійскай акадэміі навук, доктар філалогіі і прафесар Латвійскага ўніверсітэта Яніна Курсітэ-Пакуле. "Мазалава, — піша вядучы метадыст Віцебскага абласнога цэнтра народнай творчасці Андрэй Струнчанка, — адзін з пунктаў маршруту, куды ўвайшлі Віцебск, Зіраўнёва, Друя, Полацк, вёска Парыж... У Мазалаве турысты наведалі краязнаўчы музей мясцовай школы, колішнюю сядзібу Ігната Манькоўскага, сельскай Дом культуры".

"Сёлета, — працягвае Андрэй Струнчанка, — спадзіцца 205 гадоў з дня нараджэння паэта, фалькларыста, кнігавыдаўца XIX стагоддзя Аляксандра Рупінскага. Бібліятэкары Віцебскага і Лёзненскага раёнаў падрыхтавалі з гэтай нагоды шэраг мерапрыемстваў на радзіме Рупінскага — у вёсцы Ку-



Свята паззі і песні на Лубаншчыне.

квячына (Віцебскі раён)". Пазней аўтар кнігі-даследавання "Беларусь" жыху ў маёнтку Страганы (Лёзненскі раён), дзе цяпер усталяваны памятник каменю. У бібліятэцы-музеі аграгарадка Кавалі Лёзненскага раёна праведзе на краязнаўчым вандраве "Шляхамі Рупінскага", а бібліятэкар Віцебскай раённай бібліятэчнай сістэмы Лідзія Каробкіна падрыхтавала інфармацыйны бюлетэнь, прысвечаны жыццю і творчасці Аляксандра Феліксавіча.

Гэтымі выхаднымі днямі праходзіць і фест у гонар Тадэвуша Рэйтана. У вёсцы Грушаўка, што ў Ляхавіц-

кім раёне, ля старой адзібы пачынаецца свята традыцыйнай культуры "З крыніц спрадвечных" (будуць прэзентаваны лепшыя ўзоры нацыянальнай традыцыйнага раёна), запла-наваны таксама і фестываль ДАХ-XXXI "Рэйтан". Пра гэта расказвае кіраўнік Арт-суполкі імя Тадэвуша Рэйтана і даўні зьбра нашай рэдакцыі Зміцер Юркевіч. Мяркуюцца рыцарскі і шляхецкія танцы ды дубоў ад праектаў "Полацкі звяз", "Эпоха Міхала Клеафаса", майстар-класы па лінагравюры, курсы "Мова нанова", кінапака-чы... На мастацкай выста-ве прэзентуюцца работы



“Драўляны арлі, размаляваны карусі...”



Улица Святлана Максіменка развітаецца з запаркам...



Ганна Жырко — чалавек самаарытчыны.



Дыскусія пра культуру з Людмілай Фраловай.

добраўпарадкаваць пляж, хоць ён да нас і не адносіцца, адрыць кафэ, зрабіць аўтастанюк. Колькі можа, столькі сродкаў горад на нашу дзейнасць вылучае, на тых жа рамонт, добраўпарадкаванне, абрэзку дрэў, а вось інвестарам мы не цікавыя. А ПМК-71 падзякаваць хачу за тое, што гэтая перасоўная механізацыя калона для аўтадрома выдзеліла шэраг праблем. Але што кажаць пра матчыных прыватных бізнесменаў, калі сёння тыя дзяржаўныя прадпрыемствы, якія раней часам днём на некалькі гадзін “здымалі” парк, робячы яго бясплатным для наведвання людзьмі, такое сабе дазваляць ужо не могуць.

За два з палавінай гады, што Людміла Міхайлаўна дырэктарствуе ў парку, наведвальнасць яго павялічылася, расце колькасць атракцыйнаў. Яны абнаўляюцца кожны год: спадарыня Фра-

лова дзе толькі ні вышуквае іх — і “ужывую”, і праз прэсу з інтэрнатам, вывучае паказчыкі рэнтабельнасці, і калі ўсё задавальняе, то робіцца чарговае набыццё. Звычайна акупляецца яно за месяц эксплуатацыі. Сёлета парк разлічваў зарабіць 80 тысяч рублёў, але паколькі першае паўгоддзе прынесла ўжо больш за 50 тысяч прыбытку, то, хутчэй за ўсё, план будзе перавыкананы працэнты на 22. ПГКІА практыкуе і выезды, абслугоўваючы бліжэйшыя населеныя пункты хутка/легкамантаванымі і не занадта складанымі ды грувакмі атракцыйнамі. Між іншым, нават зімой у горадзе яны часам працуюць.

— Сезон адкрываем, як толькі пачынае раставаць снег ды прыпякаць сонца, — дзеліцца сакрэтаў паспяховай працы ўстанова яе дырэктар, — а заканчваем з сапраўдным першым сне-

гам. Вельмі шмат сябе рэкламуем, выкарыстоўваючы любыя магчымасці...
— Спадабалася, — сцісласць Чэчанева была зманліва. — Парку патрэбен прыгожы, кідкі ўваход, хай гэта будуць не металічнае ліццё або цагляныя вароты, але, магчыма, нейкія фігуры драўляныя альбо жывая агароджа з дэкаратыўных кустоў з яркімі ўказальнікамі. Зараз жа незразумела, куды выдзе цэнтральная дарожка, у нейкую лесаласу, ці што? І некаторыя атракцыйнае неабходныя намысы ад сонца ды на выпадак дажджу.

У запарку ўсім усяго дакладваюць

На ўкраіне горада знаходзіцца і жлобінскі запарк.
— Якія ўспаміны пра запарк, у ім жа вы таксама даўно не былі? — пытаюся я Алега Віктаравіча.
— Не вельмі добрыя. Я

да звяроў стаўлюся спакойна, але ўмовы, у якіх жывёлы ўтрымліваліся, выклікалі да іх шчыры жал. Як яны выжывалі ў цесных клетках?..

Уздымаючы, мы чамусці зноў задумваем разумную гутарку, прадмет якой — культура ды запарк. Кансэн-

сус гэтым разам дасягаецца хутчэй: запарк у нейкай меры дае людзям адпаведныя веды, зноў-такі ўзбагачае іх унутраны свет, паказвае, як і можна існаваць у гармоніі ды кантакце з не падобным да сябе ў прырыце (пра клеткі не кажам) і гэтак далей. З намі згаджаецца заатэжні Святлана Максіменка, якая праводзіць для нас экскурсію, адначасова дзелячыся праблемамі ды поспехамі ўстанова (дарэчы, першыя наведвальнікі трапілі ў яе 25 гадоў таму). Праўда, яна хутка запарк пакідае: адпрацаваўшы 8 гадоў, прыкпеўшы да яго ўсёй душой, далей гэта

жанчына будзе рэалізоўвацца ў іншым месцы. Як нам шчыра прызналася Святлана Анатольеўна, новы выклік — праца цікавая, але змяніць поле дзейнасці яна вырашыла і з прычыны банальнай — фінансавай.

— Вас увогуле жывёлы цікавяць? — спадарыня Максіменка — гэта сама шчырасць. — Ці вы соды прыйшлі за чымсьці іншым?

— Цікаваць, — мы гэтак жа сумленныя, — але прыйшлі і за чымсьці іншым.

І шпацыруючы паміж клеткамі, разглядаючы пітона, усміхаючыся янотам, упадаючы ў дзяцінства пры выглядзе таго, як мядзведзь прымае душ (усяго ў запарку змяняецца каля ста відаў жывёл), пра іншае, але, натуральна, якое мае дачыненне да ўстанова, мы і пазнавалі. За апошнія 2 гады ў запарку стала горш з фінансамі, што звязана і з яго слабым зімовым наведваннем (агулам за год соды прыходзіць каля 30 тысяч людзей). З-за гэтага, здаецца, змяняецца рацыён жывёл: прадукты для іх купляюцца больш танна, замест адных набываюцца іншыя (напрыклад, на змену ялавічыны прыходзіць кураціна). Але такога, каб звяр'ё галадала, тут не дапускаюць ні ў якім разе! І, нягледзячы ні на што, з кадрамі ўсё тут ідзе ладна.

За наведванне змагаюцца: набываючы новыя віды жывёл (з апошніх — муфлон, лама (яна была набываць ў гродзенскаму запарку за 30 мільёнаў незнанымінаваўны), абменьваючыся імі з калегамі, праводзячы на тэрыторыі запарка экскурсіі, мерапрыемствы забяўляюча кшталту з гульнямі ды конкурсамі, ладзячы выставы дзіцячага малюнка.

Папярэдні візіт у запарк спадар Чэчанеў нанёс гадоў сем таму. З відавочных змен ён адначасова павелічыў плошчу клетак, вапсераў ды азярца, з'яўленне кантактаў плячоўкі (дзе звяркоў можна палашчыць ды пакарміць), зялёных насаджэнняў (што

стварае якую-нікую ілюзію прыроднай атмасферы), новых памяшканняў ды дадатковых рашотаў, вядома, узрослі лік жывёл. Наогул, на яго думку, стала больш чыста, камфортна ды... весела.

— Хацелася б яшчэ больш звяроў, — марыць Святлана Анатольеўна, на імгненне забуўшыся, што яе разстанне з запаркам ужо не за гарамі, — а гэта патрабуе большых плошчаў. Пытанне гэтае ўзнімалася, як варыянт абмяркоўваюся пераезд, але...

— Прасторы запарку, безумоўна, не стае, — падтрымлівае Чэчанеў. — Калі не пераезд, то і налева можна было б пашырыцца, і направа. Як я разумею, нічога гэтаму не замінае, справа за прыняццем рашэння ўладамі.

Ну а пакуль яно, спадзяемся, спее, мы развіваемся і жадаем спадарыні Максіменка поспехаў на новай працы.

І зноў пра энтузіястаў

— Чаго сёння не стае культуры Жлобіна?.. — Алег Чэчанеў праводзіць мяне ў гасцініцу. — Гусары — гасцятрапера. З імі — артыстамі эстрады, тэатраў, нейкіх іншых творчых калектываў — не так і густа, як мне здаецца. Я не так часта бываю ў Жлобіне, як хацелася б, але адчуванне ненасычанасці яго вось гэтай “крывёю” ёсць. Мы зараз ідзем па горадзе, вы шмат бачылі афішы з анонсамі выстаў мастакоў, графіці-акцый ды наогул мерапрыемстваў у галіне культуры, акрамя плаката з выявай іны Афанасьевай? Не. Пра што гэта сведчыць? Пра тое, што ў Жлобіне нічога такога не адбываецца? Не веру. Што гэтага не так шмат? Можа быць. Але творчыя людзі эканомяць на рэкламе... “Культурны Жлобін” змяняецца, у лепшы бок, натуральна, але прагрэс гэты, на мой погляд, мінімальны. Але максімальная праца людзей у сферы культуры, з якімі мы сёння сустракаліся, радуе ды надае аптымізму!



“Яблычкі Спас”, у вёсцы Алашкі на Шаркаўшчыне.



Падчас фестывалю гумару ў Бердзюўскім культурна-дагледным цэнтры Лідскага раёна.



Падчас адкрыцця выставы твораў Мікілая Несаруўскага ў Дятлаве.



Падарак бабці Мар'я — аднаго з герояў свята “Жураўліны край-2016”.

Алеся Родзіна, Анатоля Лабкоўскага, Святланы Бадак, Зміцера Шапавалава, а таксама — сяброў суполкі “Абуджэнне”. Будзе шмат традыцыйнай і эксперыментальнай музыкі.
Інфармацыя з Лідскага раёна. На летняй танцавальнай плячоўцы **Бердзюўскага** культурна-дагледнага цэнтры прайшоў штогадовы раённы фестываль гумару. Уздзельнічала больш за трыццаць чалавек з сямі ўстановаў культуры Лідчыны. Самыя гучныя апладысменты заслужылі “Бердзюўскія веслухі”. А прыз глядацкіх сімпатый заслужыў Мажэйкаўскі ЦДК. Спонсарамі мерап-

рыемства выступілі Лідскі хлебазавод і СВК “Бердзюўка-Агра”.
Сяргей Чыгрын піша пра тое, што “у **Дзятлаўскім** цэнтры культуры працуе выстава **Кераміка, жывапісца, скульптара Мікалая Несцярэўскага**”. Пасля апошняй вайны сям'я Несцярэўскіх пераехала з **Беластоцкіны ў Дзятлава**. Мастак стварыў шэраг цікавых дэкаратыўных твораў для грамадскіх будынкаў Мінска, Валгаграда, Светлагорска, Салігорска, Гродна, Дзятлава. Фонды Дзятлаўскага гісторыка-краязнаўчага музея налічваюць больш за 200 ягонаў работ, сярод якіх — і

керамічныя партрэты дзедкаў беларускага Андрэя.
Загадчык філіяла “Археалагічны музей **Бярэсце**” Святлана Шчырэба расказвае пра новы праект. “Штогод летам у музей, — піша яна, — будзе праходзіць выстава “**Экспанат лета**”. Перад наведвальнікамі паўстане адзін музейны прадмет з археалагічнай калекцыі, які ніколі не выстаўляўся ў музей. Сёлета такім экспанатам стала нажная ступа XIII стагоддзя. (Абдзірка зноў адбывалася таўкачона на рыжугу, які рухаўся пад ціскам нагі.) Унікальнасць прадмета ў тым, што

на тэрыторыі сучаснай Беларусі такія ступы выяўлены толькі падчас археалагічных раскопак у Мінску і Брэсце. На артэфакт музея “Бярэсце” маглі паглядзець каля 30 тысяч наведвальнікаў.
Прэс-служба Полацкага райвыканкама паведамляе, што Полаччына з'яўляецца ў краіне лідарам па колькасці пчоласем'яў і гаспадарам, што займаецца вытворчасцю мёду. Таму 14 жніўня ў **Полацку** пройдзе раённае свята “Полацк — мядовая сталіца”. На тэрыторыі горада і сельскіх саветаў прайшоў адбор лепшых пчяляроў, з якіх і будзе абраны мя-

дзювы цар. На праспекце Францыска Скарыны будуць працаваць мядовыя падворкі. Адбудзецца інтэлектуальны “Мядовы брыч-рынг”. Адкрыецца Акадэмія пчялярскага майстэрства, дзе збяруцца пчяляры з Верхнядзвінскага, Ушацкага, Глыбоцкага, Мёрскага, Шаркаўшчынскага, Расонскага, Гарадоцкага раёнаў, каб даць майстар-класы ахвотным.
Загадчык адрэзала бібліятэчнага маркетынгу **Ганцавіцкага** раённай цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы Таццяна Маляўка расказвае пра музычна-спартыўны злёт бардаў і

караванераў “Жураўліны край-2016”. Прыхільнікі бардаўскай песні прыехалі з Беларусі і Расіі. Бібліятэкары падрыхтавалі для гасцей выставу “Ганцавіччына літаратурная”. Тут былі сабраны выданні, якія распавядаюць пра легенды і паданні, сакральныя мясціны раёна, бабуліны кулінарныя рэцэпты. Адным з герояў свята стала бабка Мар'я — персанаж аповесці Якуба Коласа “У палескай глушы”. Аніматар у яе ролі і бульбачкі наварыла для гасцей, і мудрасцю народнай падзялілася, і гарбатай усіх частвала.

Заклапаціўшыся чырвонымі "сцяжкам" у выглядзе "18+" і палярджаннімі аб эротыцы, НЦСМ паказваў пяты па ліку праект "Анатомія".

Каштоўнасць або іх дэвальвацыя

Сёлета "Анатомія" была прысвечана цэлу мужчыны — адной з класічных тэм мастацтва ўсіх перыядаў і народаў. І адначасова практычна табуяванай у сучаснай беларускай культуры, паколькі глянцавыя целы ў камерцыйным выкарыстанні не лічацца, а падазрэнні ў маргінальнасці надзейна нейтралізавалі ўсе астатнія. На гэта, уласна, і разлічаны "чырвоныя сцяжкі": каб ні адна занапакоеная настаўніца, як гэта было з тэатрам "Інжэст", не пералапалася і не зладзіла скандал.

Насамрэч выявы мужчынскіх цел абсалютна не міфічныя засцярогі і папрокі ў чарнуху альбо панаграфія, ці што там яшчэ прыдумваюць неўротыкі — а суровая рэальнасць, якую мы бачым праз прызму медыя: целы забіваюць, падрываюць, яны ў агні, пад вадой і ў кайданках. Гэта значыць, візуальна цэла чалавека ў нашым стагоддзі і свеце — ужо амаль аб'ект гвалту. Адпаведна і вобраз — вобраз пакуты, ахвяры. Следам за стужкай навін ідуць стэрэатыпы: цэла прадаецца — значыць, яго фарбуюць, напампоўваюць, упрыгожваюць. Далей цэла выкарыстоўваюць: секс, біялагічная машынка для ежы і спажывання, гэта значыць той жа продаж. Плянец і прэйскурант: патэлефануйце, заплацице.

А калі цэла адносіць да каштоўнасцяў (і зусім пэўна — калі адчуванне свайго цэла займае высокую пазіцыю ў шкале вашых асабі-

стых каштоўнасцяў), трэба прайсці скрозь гэтыя шыпы і вярнуцца да яго. Да адчування і разумення ўласнай цялеснасці, і, напэўна, тое не стане лішнім або несвоечасовым. Гэта ж усё, што ў нас ёсць. Гэта усё, чым мы сапраўды валодаем, і што хацелася б захаваць як мага больш доўга.

У тым, уласна, і палягае асноўны пасыл выставы, або тое, якое ён счытваецца. І гэта неабходныя рамкі, паколькі хоць перад намі і арт-праект, існуе ён у знешнім асяроддзі, у актыўным сацыяльным полі. Нават занадта актыўным.

Сума вызванняў

Цяпер я прапанавала б разгледзець "Анатомію мужчынскага" ў дыхатоміі тэмы/даследавання і жэсту/адкрыцця, то бок шчырага ўчынку, які не прадугледжвае дыстанцыі і рэфлексіі. Гэта як мінімум два варыянтны прад'яўлення цялеснага, прытым, што ў вычышчаны выглядзе іх, напэўна, не будзе. І ўзел у праекце ўзялі так шмат мастакоў, што глыбока інтэрпрэтаваць усе серыі можна, але ў іншым фармаце.

У вялікай ступені праграмным, самым яркім, стаў досвед "Паспрабуй нанесці боль майму целу" (2016) Дзіны Даніловіч, ня зменнага куратара праекта і фатографа. Свайго роду рэпліка перформансу Марыны Абрамовіч "Рытм 0" (Мілан, 1974), калі на працягу 6 гадзін публіка магла рабіць, што заўгодна з дапамогай "72 прадметаў пакарання і задавальнення" — там былі нажы, шчыпцы, запалкі, а таксама вінаград, кветкі, аліўкавы алей — з іншага боку. Вынікам перформансу Абрамовіч стала нарастанне агрэсіі: глядачы рэзалі і паранілі мастацкі ў прамым сэнсе слова. У Мінску такімі інструментамі



Фрагмент экспазіцыі Ірага Саўчанкі "Канец словаў: home collection".

Вяртанне да цэла

Агаленне "мужчынскага чалавека" ў Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў



Юген Шадрко. "Мне няма чаго сказаць".

сталі фарбы, пэндзлі, фла-мастры. Але цэла — выяву акцёра і рэжысёра Юрыя Дзівакоў-Душэўскага таксама пашкодзілі ладна. Да канца выставы яно было сарвана, а на яго месцы завяс анёл. Як і ў Абрамовіч, цэла выступае індэкатарам грамадскага настрою, і нават правакае агрэсію сваёй яркасцю, напругай мадэлі на маштабным палатне. Зрэшты, многія глядачы выстаялі — Юрыю накідалі сэрцайкаў, пацалункаў і прызнанняў. Восі тэстуй пасля гэтага грамадства.

У адрозненне ад канцэптуальнага "Паспрабуй ...", серыя "Так" (2016) той жа Дзіны Даніловіч мяркуе галізню як шчырасць і ў прасторах, якія разуменяцца як прыватныя: у доме, на прыродзе. Відавочна, што такі выбар звязаны з выключэннем публічнасці, хоць агаленне быццам бы здымае статус табу з тэмы цялеснага. У большай ступені, гэта жэст, прад'яўленне таго, што Уладзімір Парфянок назваў "мужчынскай штодзённасцю". Відэазапісы тлумачаць уласнае стаўленне дванаццаці мадэляў да падезі, але важная і дамінанта — нарматыўнасці цэла, і яго аўтаномнае, прыдаверы да фатографа, існаванне. Аб нарматыўнасці варта сказаць яшчэ раз: у экспазіцыі, сапраўды, няма ніякай хваравітасці, ананаліі, паталогіі — усё абсалютна цнатліва, куратар і аўтары вельмі стрымана праходзяць па ўсіх гранях агульнапрынятага. Калі і ёсць у расказаных нам гісторыях драматызм, то глыбока схаваны, унутраны, і ў адрозненне ад самога цэла не выяўлены.

Напрыклад, у "Фота-здымак для Дзімы" (2011, 2016) Сяргея Кажамякіна ёсць момант навізна жанру рэпартажу для аўтара.

З энергіяй, актыўнасцю геарыя-дэсантніка ўнікае і тэма: любімыя нашы "натуральныя віды", якім верыш і сумленна рэагуеш. Праўда, аўтар настойвае на прамым рэпартажы, без адхілення, як гэта здарылася б пры канцэптуалізацыі. Калі гэта і так, то "ўпакоўка" з лістом, кнігай Экзюперы і тэкстам аб мастацтве робіць рэпартаж усё ж такі арт-праектам з ліку гарадскіх гісторыяў.

"Сентыментальныя купальшчыкі" — адмысловая экспазіцыя ўнутры праекта, яшчэ 15 (!) аўтараў са сваім куратарам Уладзімірам Парфянкам. З невялікімі і зусім малымі серыямі, якія відавочна варта было разгарнуць і паказаць асобна, паколькі фрагменты, і ў такой колькасці, зводзяць задачу глядача да банальнага разглядвання. А добрых фатографіаў там шмат, і выстаўляюцца яны ў Мінску не часта: ад Каці Гуртовой і Юрыя Маціёна да Галіны Маскалёвай і Уладзіміра Шахлєвіча. Нават крыўдна расійскіх цяпер гасцей Галіны ў Уладзіміра бачыць літаральна ў эскізах "Драпіроўкі з фрэскі Мікеланджэла "Страшны суд". Збольшага гэтую недаказанасць кампенсуе пазнаванне аголеныя герояў "Фатаграфічнай экспедыцыі" і "Халоднага Балтыйскага мора" — гэта вядомыя беларускія фатографы, якія здымалі адзін аднаго. Але момантамі гульні праект відавочна не вычарпаны.

З задавальненнем вярнулася да "Канцы слова" (каляндар 2009 года) у фармаце "home collection". Тады маўчанне паэтаў і мастакоў (Віталь Рыжкоў, Юрась Барысевіч, Севярыян Квяткоўскі, Андрэй Адамковіч, Анатоль Івашчанка) у канцэпцыі Максіма Жбанкова выглядала крэсамоўна. Фатаграфія Ірага Саўчанкі

На Камернай сцэне Магілёўскага абласнога тэатра драмы і камедыі імя Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча пастаўлены "Лондан" — адна з лепшых п'ес маладога беларускага драматурга Максіма Дасько. З гэтым спектаклем тэатр выехаў у Мінск, паказваючы сваю працу ў Рэспубліканскім тэатры беларускай драматургіі.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Згаданы ваяж невыпадковы і складаўся спакваля, цягам усёй перадгісторыі пастаноўкі. А пачынаць тую "перадгісторыю" трэба з дзейнасці Цэнтра беларускай драматургіі пры РТБД, бо дзякуючы ініцыятывам менавіта гэтай установы рэпертуар беларускіх п'ес, сучасных не адно па часе іх з'яўлення, але і паводле самай тэматыкі, формы выкладання, апошнім часам значна пашырыўся. Твор Дасько паспеў атрымаць замяжнае прызнанне і шэраг, у прыватнасці, расійскіх узнагарод. У Бабыруйску з гэтым тэкстам пазнаёмліся на V Рэспубліканскім фестывалі на-

"Лондан" як візітоўка Бабруйска?

цыянальнай драматургіі імя Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча, дзе сумеснымі намаганнямі тэатра, згаданага ЦБД і сталічнага Цэнтра эксперыментальнай рэжысуры быў зладжаны цыкл чытат: маладыя сталічныя рэжысёры разам з мясцовымі артыстамі і "групай падтрымкі" са сваіх папчлікаў прэзентавалі найбольш актуальныя беларускія п'есы апошняга часу — па сутнасці, магчымая будучыя спектаклі. Першым здзейсніў "Лондан", над якім працавала рэжысёр Алена Сіпучына.

П'еса, якая ў арыгінале ўяўляе з сябе маналог галоўнага героя (ды папросту апавяданне ад яго імя!), ужо ў фармаце чыткі ўспрымаецца паўнаартыстным творчым праектам, годным глядацкай увагі. Бо там быў і зроблены самі аўтарам відэашэраг — лонданскія фотаздымкі (дададзім, што Максім Дасько, радыёёнжынер паводле адукацыі, ужо 13 гадоў прафесійна займаецца фатаграфіяй), і музычнае афармленне — фінальная песня "Каліна" з рэпертуару Аляксандра Саладухі, таксама ўнесена



Сцэна са спектакля "Лондан". / Фота прадстаўлена тэатрам

у тэкст п'есы ў якасці аўтарскай рэмаркі, і прапанаванае рэжысёрам падзяленне тэксту між некалькімі ўдзельнікамі — гэці своеасаблівы "літмантаж". Дый на ролі галоўнага героя быў беспамылкова абраны Аляксандр Касінскі, надзвычай арганічны, натуральны ў вобразе простага сантэхніка Гены, які любіць сваю працу і захаляцца саломкапляценнем, дасягаючы найвышэйшых выні-

каў у абедзвюх сферах сваёй дзейнасці. У спектаклі захавалася ўсё знойдзенае раней. Але колькі новага дадалося! Узнік нават інтэрактыў з выхадамі ў залу, дзе падлога, як і на сцэне, "засмечана" сенам-саломай (ужо адно гэтае настройвае на парушэнне мяжы між артыстамі і публікай), а пад крэсламі глядачоў Гена знаходзіць нечаканыя прадметы, што патрапілі ў каналізацыю. Уся сцэнаграфія — вынесены на цэнтр унітаз, з якога, бы са своеасаблівага "трона", Гена раз-пораз выдзе свае "дзённікі-рэпартажы". Касцюмы — працоўныя камбінезон, джынсы з футболкамі, гумовыя боты, некалькі вязаных аксэсуараў. А галоўны рэжысёр — швабры, з якімі спрытна спраўляюцца дзвучаць-артысты, ды спіцы з клубкамі нітак і пачатым

вязаннем, што выступае ў ролі" саломкапляцення, гэтка асацыятыўнай "заменай". Тым не менш, кожная дэталі мае дадатковы сэнс. Унітаз не толькі непасрэдна звязаны з працай героя, гэта яшчэ сімвал таго "утульнага", наведжанага, "цёглага" месцейка, з якога так баіцца сысці герой. Клубок — відавочны намёк на жыццёвыя сцэжкі-дарожкі (за плячыма Гены — і нядулы шлюб, і турма, у цяперашняй рэальнасці — запатрабаванасць у працы і Гран-пры ў Лондане за вынабы з саломкі, у будучыні — адно туман). Замена саламяных вырабаў вязанымі — не толькі "спрошчванне" рэжысёра, але і асацыятыўная сувязь з "сгараваннем" цэла і душы.

Маладыя артысты, па задуме рэжысёра, імкнучыся працаваць у адасобленай манеры, пазбаўляючыся штампай, залішняга пафасу ў ігры і маўленні. Не ўсім з акцёрскага квінтэту гэта ўдаецца напоўніцу. Але той жа Аляксандр Касінскі можа быць заслужана намінаваны на нейкі фестывальны прыз за лепшую мужчынскую ролю (спадзяемся, калісці так і атрымаецца: спектакль паедзе не толькі ў сталіцу, які цяпер, але і на прэстыжныя замежныя форумы). А

і дызайн Сяргея Ждановіча рабілі яго артэфактам, скануючым пласт літаратурнага жыцця. Цяпер гэтыя ўражанні сьцілі, хоць для гледачоў, якія бачаць праект увапершыню, думаю, гэта цікава.

Усе разам успрымаюцца ў канцэптуальным “Боксе”: Алена Пратасевіч (ідэя), Вольга Рыбчынская і Уладзімір Парфянок (куратары), Дзмітрый Рагелъ (тэксты). З задавальненнем бачу развіццё Алены як мастачкі, якая ад уласна фатаграфіі паступова перайшла да больш складана кампанаваных інсталляцый. “Бокс” з пустым рынгам — адкрывае прадчуванне або папсымак супрацьстаяння, уразлівасці цел. Тэксты ў выглядзе афарыстычных выказванняў, відэа, аповед Дзмітрыя Рагелъа разгорваюць многія ідэі, гэта сапраўды асэнсаванне пэўнага комплексу цялесных адносін.

“Мне няма чаго сказаць” Яўгена Шадро (2016), “Стаць мужчынам?” Аляксандра Міхалковіча (2010 — 2016), “Беларускія Арнольды” Віктара Сядых (1989) аб’яднаны для мяне тэзісам мужчынскай ідэнтычнасці. Гэта яшчэ не дыкурс, але ўжо пэўная праблематыка і патэнцыял. З гэтага пункту гледжання спорт і армія, адсутнасць пафаснага героя і нейкая ўтопія “Арнольда” даюць нам глебу для зразумелых кананяў. Знізіць узровень нявызначанасці мужчын, іх становішча ў шкале грамадскіх і прыватных каштоўнасцяў — хіба не гэтага шукае глядач сярод целаў? Мужчынскага чалавека, што б пад гэтым ні мелася на ўвазе?

Урэшце рэшт, і ідэі, і жэсты на гэта спрацавалі.

Любоў ГАУРЫЛЮК, арт-журналіст

галоўнае — у пастаноўцы, пры ўсім яе асветніцкім ухіле (са спектакля выходзіш ледзь не “кандыдатам у майстры” па сантаніцы), няма і намякчу на павучальнасць, якой многія гледачы па-старому кахаюць ад тэатра. Нам расказана і паказана гісторыя пра тое, як герой, атрымаўшы прызнанне ў Лондане, імкнецца дадому. А што стаць за гэтым учынкам — свядомы патрыятызм, заснаваны на падсвядомай духоўнай сувязі з радзімай, запатрабаванасць у прафесіі (у адрозненне ад “саламянага” хобі) ці боязь жыццёвых пераменаў, “закрытасць” светаўспрымання (невывадакова ў апошні дзень замежнай вандруючай герой, “стомлены” назапашваннем замежных уражанняў, сядзіць бязвыпазна ў гатэлі) — вырашаць гледачам. Не толькі ўсім разам, як гэта адбывалася падчас публічных абмеркаванняў пасля паказаў і ў Бабурыску і ў Мінску, але і кожнаму паасобку, сам-насам са сваімі роздумамі. Менавіта на гэта — палёт ці хіца б зрух з месца ўласных думак — спектакль і скіраваны. А выкарыстання ў ім “моцныя выразы” — зусім не ягона сутнасць, а ўсяго рэалістычная фарба. Дык хто там супраць рэалізму?..

На тэрыторыі парку вакол Палаца Румянцавых і Паскевічаў у Гомелі знаходзіцца незвычайны прадмет шэрага колеру з зялёнымі разводамі водарасцяў і моху, усталяваны непдалёк ад адміністрацыйнага будынка музея палацава-паркавага ансамбля. Пра тое, што гэта не адзін помнік, а цэлых два, паведамляюць шылдачкі ўнізе. Дык вось, адзін — гранітны маналіт, аздоблены ў выглядзе пастамента. Другі — скульптура быкі з лакачымі рысамі “зварынага стылю”.



Будынак палаца Румянцавых і Паскевічаў у Гомелі. / Фото прадстаўлены аўтарам



Быкі на камнях

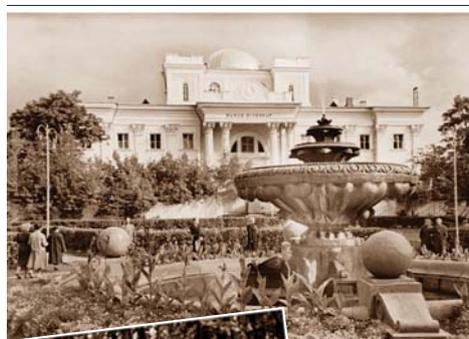
Па чым атрыбутаваць загадкі гомельскага парку?

А інфармацыйная шылдачка ўдакладняе: “Падстаўка для кветнік з двухбаковай выявай быка. Бетон арміраваны, першая палова XX стагоддзя. Знойдзена пры расчыстцы рэчышча ракі Сож у 2008 годзе”.

Дык хто тут?..

Адліўка з вапняку, умацаваная металічнай арматурай, уяўляе з сябе сіметрычна размешчаныя бычыныя галовы. Даволі незвычайны аб’ект для нашых краёў. Але ці сапраўды перад намі “падстаўка для кветніка”? Скажам, матыў двухаблічнага Януса быў надзвычай актуальны ў грэчаскім і персідскім мастацтве VII — VI стагоддзяў да нашай эры. Пра тое — выява пярэдняй часткі цела жывёлы або міфалагічнай істоты, галавы ці морды, — з’яўляецца распаўсюджанай формай фігурнага завяршэння рытона, скульптурнага афармлення капітэлі калоны, прадмета мэблі, ювелірнага вырабу. Праз уяўленне іх старажытных народаў нібы ўсталёўвалі сувязь паміж небам і зямлёй, знаходзячы дадатковую абарону і заступніцтва. Уласна з вобразаў быка звязаныя міфалогія старажытных Егіпта і Грэцыі, Пярэдняй Азіі. Урэшце, любое багавство ў часы старажытных цывілізацый магло прымаць выгляд быка або мець звязаны з ім атрыбуты, а сімвалізм быка звязаны з магутнай жыццёвай энергіяй. Вядома, рэлігійная падап’лёка даўно змянілася сімвалічным значэннем жывёлы, але правы “татэмізм” у пэўным выглядзе дагэтуль прысутнічаюць.

А гомельская скульптура мае прыкметы капітэлі. Бычыныя шы, заканчваючыся рэльефнымі плясцымі, плаўна пераходзяць у валік, затым у васьміценнік, які сплывае на квадратнай базе. У ніжняй



Парк культуры і адпачынку імя А. Луначарскага. Паспяванне гарты.



частцы праз разбурэнні бачная жалезная армаатура са слядамі ручнога кавання. Над вушамі жывёл знаходзіцца глыбокія пазы. Відавочна для таго, каб пазней уставіць рогі, выкананыя з роднаснага або іншага матэрыяла, можа, з пазалочанай бронзы. Маецца невялікая пустата ў верхняй частцы адліўкі. Аднак цяжка ўявіць, як тут меў размешчана “кветнік”. Таму перад намі найхутчэй наверх калоны, якое імітуе камень, створанае ў старажытнаперсідскім стылі.

Навошта?..

Да каго прыйшла ідэя размесціць быкоў у гомельскім парку? Шылдачка пад помнікам абвешчае, што часам стварэння з’яўляецца першая палова XX стагоддзя. З 1903 па 1917 год маэнткам кіравала ўдава княгіня Ірына Паскевіч. Ці магло яе цікавіць узвядзенне падобных скульптур, калі палацава-паркавы ансамбль меў цалкам завершаны выгляд? Наўрад ці.

У савецкі перыяд для ўпрыгожвання парку куль-

“Шляхецкія гнезды” і сёння дзіцяч пачуццём гармоніі, якім прасякнуты ансамблі палацаў і паркаў таго часу. Перлінай сярод падобных можна назваць гомельскі палац. Адам Ідзкоўскі, вядомы польскі архітэктар, прапанаваў новым уладальнікам маэнткам князям Паскевічам мадэль пераўтварэння класічнай архітэктуры ў духу 30 — 40-х гадоў XIX стагоддзя. Мосцікі, лебедзі, аркі, калоны і паўкалоны, разнастайныя вазы і, вядома, мармуровыя фігуры павінны былі цешыць вока. Праект Ідзкоўскага, як вядома, быў максімальна рэалізаваны.

Развіццём палацава-паркавай інфраструктуры асабліва інтэнсіўна займаўся Фёдар Паскевіч, які ўспадкаваў гомельскі маэнтак у 1856 годзе. Ён пражываў у ім, у адрозненне ад бацькі Івана Фёдаравіча, які служыў намеснікам імператара Мікалая I у Варшаве і там жа памёр. Дык вось, пры Фёдары Паскевічы замест ганка з прыступкамі ля ўваходу ў палац быў размешчаны дугападобны пандус для ўезду і спуску карэт, з бокдзей, што зліліся з галавой, і амаль вытанчанай задняй часткі тулава. Аднак і партрэтнае падабенства тут не на карысць зубра.

Гісторыя, цалкам вычарпаная ў XIX стагоддзі

У канцы XVIII стагоддзя вызвалена ад абавязковай дзяржаўнай службы дваранства ўзлясоў ўладкоўваць свае сядзібы, кіруючыся густамі яшчэ XVIII стагоддзя. Гэтай моды прытрымліваліся ўсе, пачынаючы з расійскага імператараў. Вялікай папулярнасцю карысталіся палотны мастакоў-класіцыстаў Нікаля Пусона, Рычы Марка, Ісака дэ Мушара, Юбера Хюбэра (адзін з яго твораў уваходзіць у збор Фёдара Паскевіча) ды іншых песняроў “маляўнічых руйн”.

Дык пра што маўчаць камяні?..

“Трэба ўсім растлумачыць, — пісаў у сярэдзіне XIX стагоддзя Мікалай Пагодзін, гісторык, пісьменнік, журналіст, акадэмік, — што вузкае акенца ў царкоўнай сцяне, тая ці іншая лінія ў разьбяных і ляпных упрыгожваннях, пэўныя дзверы, шматок закладзай скуры, знак, выразаны на камені, глі-

няная рэч або медны крыжык, абразок са сцёртымі надпісамі, старая цэгла — таксама помнікі, у некаторых выпадках значна больш каштоўныя, чым залатое маніста або срэбныя каралі”.

Да гэтага часу на тэрыторыі парку знаходзяцца фрагменты мармуровых скульптур, а цагляны мур XIX стагоддзя пастаментаў пад скульптуры хаваецца пад насыпнымі кветнікамі. Рэстаўрацыя палаца, якая завяршылася да 2004 года, вярнула яму велічэе гістарычнае аблічча, базале аўтэнтчнасць і гістарызм дарэвалюцыйнай культурнай спадчыны цяпер “каціруецца”. Пластыка ж вялікіх і малых формаў застаецца дакладным злупкам сваёй эпохі. Напрыклад, як выразна перадае час стварэння помнік Мікалая Румянцава, усталяваны перад палацам у 1996 годзе. У адрозненне ад вобразу кабінетнага вучонага і дзяржаўнага дзеяча пачатку XIX стагоддзя, якім напісаны Румянцаў сваім сучаснікам, англійскім мастаком Джонам Доу, тут чырвоны камандзір з жалезнай мускулатурай заклікае да бою. Адбіўся ў выяве, відаць, шматгадовы падыход да стварэння помнікаў невядомому салдату. А дзве вазы каменнага ліцця ў выглядзе кратараў з другога боку палаца, якія перажылі амаль у поўнай захаванасці дзве вайны, дзякуючы вапне набылі агульны выгляд з грубаватымі бетоннымі кветнікамі, усталяванымі на тэрыторыі парку ў наш час. Ніхто не патрабуе піэтэту да неабходнага сёння паркавага аэксуара, але гістарычныя вазы безумоўна варта ўвагі, і акурат яны шмат страшні ад такога падабенства.

Нядрэнна ўпісалася ў асяроддзе бронзавая скульптура князя Паскевіча з сабакамі гомельскага аўтара Вячаслава Далгова. Можна быць, дзякуючы некатораму “натуралізму” (сабакі — яны і ёсць сабакі), а можа і размяшчэнню ўдалечыні ад палацавай архітэктуры, гэты аб’ект не ўступіла ў супярэчнасць з гісторыяй, а ўносіць разнастайнасць ва ўпрыгожванне сучаснага ансамбля. Дарчы, музей, абапіраючыся на дакументальныя крыніцы, плануе абнавіць помнік генералу-фельдмаршалу Івану Паскевічу, які існаваў калісьці на тэрыторыі парку.

Але ж ні на воднай фатаграфіі за апошнія 150 гадоў няма скульптурных быкоў. Ніхто са старажылаў не пакінуў пра яе вусных сведчанняў. Толькі вядома гомельскі краязнаўца Уладзімір Літвінаў згадвае, што ў юнацтве яму давялося бачыць, як некалькі (!) падобных скульптур валяліся на зямлі каля будынка падстанцыі для ляжыжнай сажалкай.

Алена КАЛУГІНА, малодшы навуковы супрацоўнік Музея Гомельскага палацава-паркавага ансамбля

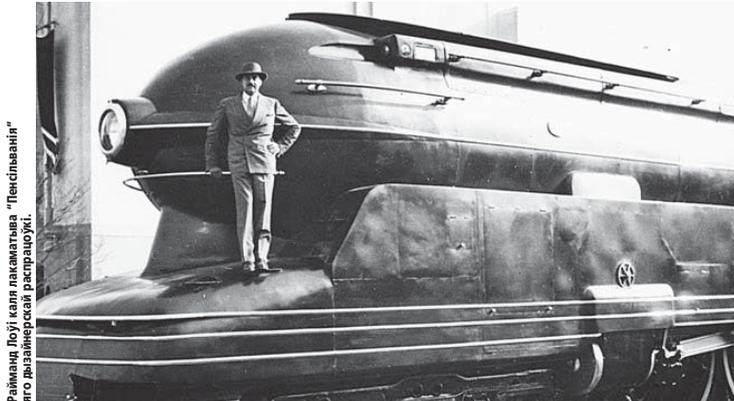
Сустрэча ў калідоры

У сярэдзіне 1970-х гадоў пасля заканчэння аддзялення прамысловага мастацтва Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута і адпрацоўкі двух гадоў па размеркаванні дызайнерам у адной з мінскіх практычных устаноў я паступіў у аспірантуру маскоўскага Усесаюзнага навукова-даследчага інстытута тэхнічнай эстэтыкі. Неяк ішоў я па яго калідоры (а УНДІТЭ знаходзіўся на тэрыторыі Выставы дасягненняў народнай гаспадаркі СССР), мне патрэбна было нешта высветліць у дырэктара ўстановы Юрыя Салаўёва. Падыходжу я да яго кабінета, і тут гляджу, з дзвярэй выходзіць сам Юрый Барысавіч, а з ім нейкі імпазантны, франтавата арануты немалады чалавек з сівымі валасамі і чорнымі вусамі. Я з прабачэннем звяртаюся да Салаўёва, мы хутка вырашаем праблему, а потым той, паказваючы на свайго спадарожніка, гаворыць: "А гэта — наш амерыканскі госць," — і, звяртаючыся да яго па-англійску, тлумачыць, што я іх аспірант. Амерыканец падае мне руку, я яму таксама. Ён моцна, па-сяброўску, ці, можа, хутчэй па-бацькоўску, калі ўлічваць розніцу ў нашым узросце, цісне маю далонь. Я называю сваё прозвішча, ён у адказ — сваё, але не вельмі выразна, таму я тады так і не зразумеў, хто ж перада мной. І якім жа было маё здзіўленне і захапленне, калі я пазней даведаўся, што ціснуў руку не каму іншаму, а легендарна амерыканскага дызайнера, па сутнасці аднаму з яго стваральнікаў, Райманда Лоўі!

Нябачныя карэктывы

У ЗША казалі, што сярэднестатыстычны амерыканец штодзень сустракаецца з рэчамі, распрацаванымі Раймандам Лоўі. У 1970-я фірма Лоўі была самай буйной у свеце са штатам больш за 200 чалавек. Менавіта Лоўі спраектаваў знакамітую бутэльку "Coca-Cola", зрабіў афармленне пачка цыгарэт "Lucky Strike", якое выкарыстоўваецца ўжо больш за паўстагоддзя. Наогул гісторыя апошняй распрацоўкі стала хрэстаматыяй. Адбывалася ўсё ў 1940 годзе. Кіраўнікі фірмы былі моцна ўсхваляваны: попыт на іх прадукцыю стаў рэзка падаць. У якасці апошняй меры фабрыканытны зварнуліся да Лоўі, які да таго часу ўжо паказаў сябе як выдатны майстар камерцыйнага дызайну. Прааналізаваўшы сітуацыю, ён прыйшоў да высновы, што ў непапулярнасці цыгарэт фірмы "Lucky Strike" вінавата няўдалае афармленне ўпакоўкі. Дызайнер унёс здавальнае б, нязначныя карэктывы: змяніў зялёны колер пачка на белы, зняў з прыядзю бокі каробкі доўгаю анатацыю, а на абодвух баках змясціў марку, выкананую ў буйным маштабе.

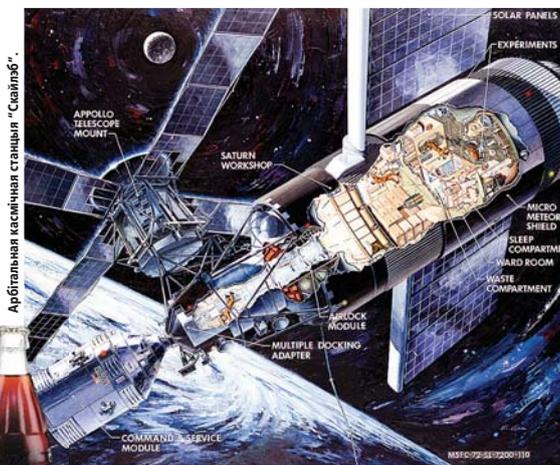
Бываюць сустрэчы, якія, нягледзячы на іх кароткачасовасць, запамінаюцца на доўгія-доўгія гады. Пра такую і хачу распавесці, нават больш не пра саму сустрэчу, а пра чалавека, сяброўскі пошук рукі якога застаўся ў маёй памяці на ўсё жыццё. Гаворка пра легенду амерыканскага дызайнера Райманда Лоўі. Але пра ўсё па парадку.



Райманд Лоўі калі лакамаціва "Пенсільванія" яго дызайнерскай распрацоўкі.

Дызайнер касмічнай станцыі і... "Масквіча"

Беларускае знаёмства з легендай "стайлінгу"



Арбітальная касмічная станцыя "Скайлэб".



Бутэлка Coca-Cola, распрацаваная Лоўі.

Вынікі: збыт прадукцыі адразу ж вырас у некалькі разоў, дасягнуўшы небывалага аб'ёму ў 50 мільярдаў пачкаў у год.

"Пачварнасць дрэнна прадзецца"

Да таго часу Лоўі меў за плячыма ўжо больш за дзесяць гадоў дызайнерскай працы. Нарадзіўся ж ён у Францыі ў 1893-м (такім чынам, калі я яго сустрэў у Маскве, яму было ўжо за восемдзесят, але выглядаў ён вельмі маладжава — ніколі не даў бы яму агоньня гадь). У 1919 годзе Райманд перабраўся ў Амерыку. Па адказцы ён быў інжынерам, але да 1930-х трывала звязу сваю дзейнасць з дызайнам. У 1929 годзе ён адкрывае ўласнае бюро, у той жа час зняўшы пасаду загадчыка аддзела дызайну электрычных карапаціў "Вестцінгаўз электрык". Яшчэ да знакамітага крызісу ў ЗША Лоўі сказаў знакамітую фразу: "Пачварнасць дрэнна прадзецца". Але зразумеў гэта амерыканскія бізнесмены менавіта тады, калі прагрымеў крызіс. Менавіта тады ў ЗША зварнуліся да дызайну, і адна за адной сталі з'яўляцца дызайнерскія фірмы.

У чатыры з паловай разы

У 1933 годзе бюро Лоўі распрацоўвае лакаматыў

"Пенсільванія", які стаў адным з сімвалаў амерыканскага дызайну 1930-х. Гэта класічны ўзор моднага ў тыя гады "абцякальнага стылю". Лакаматыў па сваім дынамічным вобразе нагадваў імкліваю страву. Нашумелай дызайнерскай распрацоўкай таго ж дзесяцігоддзя была і адна з мадэляў халадзільніка, створаная Лоўі для фірмы "Sears Roebuck". Дызайнер вырашыў перакампаваць унутраны аб'ём. У адрэзненне ад астатніх мадэляў, дзе маразільная камера размяшчалася ў верхнім куце, каля сценкі, ён размясціў яе таксама зверху, але па воці сіметрыі — акурат пасярэдзіне халадзільніка.

Новае размяшчэнне аказалася не толькі больш зручным — яно забяспечыла лепшыя тэмпературныя ўмовы. Далей Лоўі ўвёў у канструкцыю тры спецыяльныя ёмкасці ў ніжняй частцы халадзільнай камеры, і цяпер спажаўцы маглі складаваць прадукты, а не загрузваць у халадзільнік "навалом". Такая кампаўнка стала правобразам канструкцыі ўсіх халадзільнікаў, якія ствараліся пазней. Калі ў 1936 годзе ў продаж з'явіліся халадзільнікі, распрацаваныя Раймандам Лоўі, што былі і вельмі прывабныя знешне, іх збыт стаў рэкордным для таго часу. У адрэзненне ад папярэдняй мадэлі, попыт на якую скла-

даў 60 тысяч штук у год, новых халадзільнікаў за гэты ж час прадалі 275 тысяч. Распрацоўка Лоўі была класічным узорам ролі дызайнера ў мэтаанакіраваным фарміраванні попыту на выраб.

Ад распрацоўкі да адмаўлення

У 1930-я Лоўі становіцца лідарам новага кірунку ў дызайне, які атрымаў назву "камерцыйны дызайн", ці "стайлінг" (ад англійскага слова "стыль", "стылізацыя"). У заходнім дызайне апошні характарызуецца імкненнем надаць форме вырабу кідаць прывабнасць для пакупніка. Выключная мастацкая адоранасць Лоўі дзавалала дызайнеру спалучаць гэту выразнасць, кідаць формы са строгай іе функцыянальнасцю, чаго часта не хапала іншым прадстаўнікам стайлінгавага кірунку. Асабліва гэта працяглася ў амерыканскім аўтадызайне. Тут нярэдка можна было назіраць неадпаведнасць знешняй формы канструктыўнай аснове. Калі зазірнуць пад капот такога аўтамабіля, можна знайсці шмат неапраўданых пустот. Ёткія ненармальнасці стайлінга прымулі яго першапачатковага натхняльніка Райманда Лоўі пазней, ужо ў 1960-я, выступіць супраць гэтага кірунку.

Дарэчы, калі Лоўі сам займаўся праектаваннем аўтамабіляў, такіх хібаў у

дызайне яго вырабаў, пра якія гаварылася вышэй, сустраць было немагчыма. Працаваць жа ў аўтадызайне Лоўі пачаў яшчэ ў 1930 годзе, калі яго запрасілі на работу ў аўтамабільную фірму "Hurr Motor Company". У сярэдзіне 1930-х ён супрацоўнічаў таксама з кампаніяй "Studebaker". У 1951 годзе Лоўі распрацаваў дызайн аўтамабіля "Starlight", які называлі адной з найлепшых машын 1950-х. Да таго ж, у 1963 годзе кампанія "Studebaker" выпусціла мадэль "Avanti", якую спраектавала каманда на чале з Лоўі. Машына выпускалася невялікімі партыямі, але мела вялікі поспех сярод калекцыянераў.

"Масквіч" з абіўкай ад Лоўі

Цікава, што Лоўі прыклаў руку і да праектавання савецкага малалітражнага аўтамабіля "Масквіч". Менавіта з гэтай мэтай ён і прыязджаў у СССР. Наогул яго візіты ў савецкую сталіцу былі некалькі. Першы раз Лоўі быў у Савецкім Саюзе ў 1961 годзе для чытання лекцыі па праблемах дызайну прамысловыя прадукцыі ў ЗША. Пазней — у 1971 і 1975 гадах (менавіта тады я і сустрэў яго ў калідоры УНДІТЭ) — ён прыязджаў для ўсталявання творчых і бізнес-кантактаў з савецкімі дызайнерамі. У адным з апошніх лістоў у інстытут

Лоўі пісаў, што цёпла адгукаецца пра час супрацоўніцтва і просіць "нагадаць пра сябе нашым дарагім сябрам у Маскве, ва УНДІТЭ". Праўда, з вынікаў гэтага супрацоўніцтва, на жаль, мала чаго было выкарыстана практычна. З прапаўшай Лоўі была ўкаранена ў вытворчасць толькі прыгожая ўнутраная абіўка дзвярэй "Масквіча".

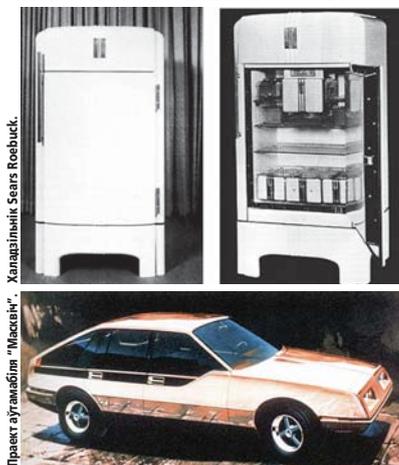
І касмічны інтэр'ер

За сваё доўгае жыццё (пражыў Лоўі 93 гады) дызайнер стварыў вельмі шмат цудоўных праектаў, але ледзь не самым галоўным сваім дасягненнем ён лічыў распрацоўку інтэр'ераў для амерыканскай арбітальнай касмічнай станцыі "Скайлэб". Гэтай работай ён займаўся па запрашэнні NASA з 1967 па 1973 год. У сваёй распрацоўцы Лоўі імкнуўся стварыць такі інтэр'ер касмічнай станцыі, што быў бы зручным для людзей, якія знаходзяцца ў стане бязважкасці. Лоўі распавядаў: "У 1967 годзе не было ніякай інфармацыі пра ўмовы жыцця ў космасе — заставалася ісці шляхам індукцыі. Усе творчыя намаганні тут былі скіраваны да адной мэты — рабіць усё, каб пазбегнуць ахвар". Для ўсебаковага вывучэння праблемы 74-гадовы Лоўі сам прайшоў наземную тэрніроўку ў змадэляваных умовах касмічнага карабля. У выніку дызайнер прапанаваў зрабіць у борце станцыі ліюмінатар, каб астранаўты маглі бачыць з космасу Зямлю. Гэта не толькі дазволіла знізіць псіхафізіялагічныя нагрузкі пры доўгатэрміновым знаходжанні экіпажа ў космасе, але і прызнана ўдалым інжынерным рашэннем. Дызайнер таксама распрацаваў для станцыі сімулятары гравітацыі. У выніку тры астранаўты правалі на "Скайлэбе" 90 дзён, вывучаючы адаптацыю чалавека да ўмоў бязважкасці і правёўшы каштоўныя навуковыя эксперыменты.

Апошній буйной распрацоўкай Лоўі быў дызайн інтэр'ера самалёта "Канкорд", зроблены ў 1975 годзе. Праз пяць гадоў, калі Лоўі споўнілася 87, ён выходзіць на пенсію і з'яджае ў Еўропу. Памёр вялікі дызайнер у Монтэ-Карла ў 1986 годзе. ■■■

У Лоўі нямала заслуг перад дызайнам. Ён адным з першых савецкіх уседакладна дызайну і як важнай галіны вытворчасці, і як віду сучаснага мастацтва. Ілюійскай тэхналагічнаму інстытуту сярод 100 лепшых работ вызначыў праекты Лоўі як найбольш прыкметныя з усіх, выкананых калі-небудзь дызайнерамі. Ён быў кавалерам ордэна Ганаровага легіёну. У спецыяльным выпуску часопіса "Лайф" да 200-годдзя незалежнасці ЗША імя Райманда Лоўі, "бліскаўчага дызайнера, які стварыў смелае адзінства формы і функцыі", было сярэд 33 імёнаў, якія паўплывалі на ход 200-гадовай гісторыі краіны.

Кляў ЛЕНСВ, кандыдат мастацтвазнаўства



Камерцыйнык Sears Roebuck. Праект аўтамабіля "Масквіч". Капазітнік Sears Roebuck.

Міхась Міцкевіч працягвае расказваць пра герояў сваіх фотаздымкаў.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

“Цікаваць да фатаграфавання ўзнікла, калі я яшчэ вучыўся ў сям’і класе, — малодшы сын народнага паэта Беларусі Якуба Коласа, доктар тэхнічных навук Міхась Канстанцінавіч Міцкевіч узгадвае свае першыя крокі ў фатаграфіі. — Разам з сябрамі мы пайшлі ў фотатурок пры Паллацы піянераў. А першыя здымкі я зрабіў у 1940 годзе, — даходзім да “вытоку” сямейнай калекцыі нашага візаві. — З іх цудам захавалася некалькі: бацькі і брат Юрка на спаборніцтвах па стэндавай стральбе Заходняй ваеннай акругі, якія адбываліся перад пачаткам той страшнай вайны, у якой загінуў брат. Яны, дарэчы, надрукаваны ў кнізе “Якуб Колас у думках, у сэрцах і песнях”, якую я падрыхтаваў да выдання, і ў кнізе ўспамінаў аб Юрку, Коласавым сыне — “Апалены золак”. Здымкі акурат і былі зроблены першым маім фотаапаратам “Цайс-ікон”, які бацька набыў для старэйшых братоў, калі прымаў удзел у антыфашысцкім Кангрэсе ў Парыжы ў 1935 годзе. Браты мала карысталіся камерай. Я ж вывез яе з палаючага Мінска 1941 года. Сёння яна — у літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа, куды я перадаў яе”.

На пяць кіламетраў вышэй

— А гэта жонка мая, Наталля, нябожчыца, — пераключаецца далей Міхась Канстанцінавіч. — А тут яна з братам Фёдарам, які падняў майго сына. — На фотаздымку мужчына на далоні трымае хлопчыка, і гэта не аптычная ілюзія ці мантаж, — сапраўдны трук. — Ён і Наталлю падымаў, — дзеліцца наш суразмоўца, — калі яна была школьніца.

— Які вам жанр бліжэйшы, спадар Міхась?

— Пейзаж, — адказвае візаві. — Колер тут для мяне можа быць дарэчы. А так аддаю перавагу чорна-белай фатаграфіі. Яна лепш перадае танальнасці.

— А вось мая дачка Марыя закопвае палкоўніка Філіповіча на берэзе Свіслачы, у Березянцы, дзе мы летавалі гадоў дзесяць, — вядзе далей наш суразмоўца па сваім архіве. — Шмат ёсць здымкаў тых мясцін. Гэта — з Вусцянскага прудка. Толькі гэтага дуба ўжо няма... — і раптам Міхась Канстанцінавіч пачынае чытаць вершаваныя радкі:

*Там рачулка срэбрам літым
Бяжыць па жолабе*

*размытым,
І цэлы свет жыцця нясе,
А луг зялёным аксамітам,
Вянками кветак апавіты,
Разлёгся ў роскашы, красе...*

— Тыя радкі Коласа з верша “Мой дом” — пра гэты мясціны. Цікава, што мы адпачывалі да вайны ў Вусці і Березянцы, а кіламетраў на пяць вышэй па Свіслачы, як пасля даведаўся, летавала сям’я Янкі Маўра. Атрымліваецца, мы былі недалёка адзін ад аднаго. Гэта дзель і падштурхнула прапанаваць майё жонцы, Наталлі,



Міхась Міцкевіч з негатыўнай плі “3D-акюляраў”. Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

напісаць успаміны. Яна доўга не пагаджалася, бо матэматык па складзе розуму, але ўсё ж напісала. Я іх пераклаў. Кніжка выйшла толькі летась — “Доўгая дарога ад дома Янкі Маўра да дома Якуба Коласа”. У ёй, дарэчы, і мае фотаздымкі.

— А ці была ў вас выстава, спадар Міхась?

— У Мар’інай Горцы. 150 фатаграфій. Шмат маіх работ, вядома, у музеі. Але шмат чаго яшчэ не паказана, і, дарэчы, мае патрэбу ў алічбоўцы. Калі здымаў, зусім жа не думаў, што мае работы будуць мець вартасць. Уцяміў гэта толькі пасля таго, калі брат прыйшоў і без лішніх размоў узяў стос фатаграфій, каб аднесці ў музей.

Паштэты — проста цуд!

— А гэта мой сябра Лёнька, — распавядае пра новага героя свайго кадра Міхась Міц-

кевіч. — Вучыліся з ім з другога класа па пяты. Выпала яму цяжкая доля. Падчас вайны застаўся ў Мінску, працаваў на цагляным заводзе, вазіў цялежку з цэглаю, яна на павароце рэзек перавярнулася, і дырэктар пабіў яго так, што Лёнька страціў прытомнасць. Дырэктар памеркаваў, што гэта дыверсія. Лёня пасля ўцёк у партызаны. У яго жыцці вельмі шмат цікавых эпізодаў было. Лавіў бандытаў у адмысловым батальёне. Памятаю такі эпізод з яго апаведаў. Аднойчы Лёня ўцякаў ад немцаў у лесе. Пераскокваў праз канаву, а збоку нечыя галава тырчыць. Пабег далей, але нешта прымушала вярнуцца: уваліўся ў канаву яго родны бацька, між іншым цудоўны настаўнік матэматыкі. У яго вучылася мая жонка. Вось такія бываюць у жыцці здарэнні...

— Міхась Канстанцінавіч, ведаем, што ваша іншае захапленне —

гэта паляванне. Як вы лічыце, ці не падобныя яны з фатаграфіяй у нечым?

— Вельмі адносна. Дарэчы, у мяне ёсць здымак возера Белага, дзе мы з Лёнькам шмат гадоў адпачывалі (і палявалі, у тым ліку), — адшуквае фатаграфію наш візаві. — Качак там на прудах гаспадаркі — немаведама колькі! Я нават іншы раз стрэльбы не браў. Лёнька пойдзе і 15 — 20 застрэліць. А калі я яшчэ? Памятаю, пастрэлялі неяк, і я прапаנוваў Лёню: “А навошта нам іх шчыпаць? Давай на 40 секунд у кіпцюк — і ўсё будзе ў парадку”. “Не! — кажа, а ён такі хлопцек катэгарычны. — Будзем шчыпаць!” І мы паўдня сядзелі і скублі, і скублі, — смеяцца Міхась Канстанцінавіч. — Але прызнаюся, што дагтуль такіх смачных паштэтаў з качак мне не давалася каштаваць. Тыя паштэты, што мы рабілі, — проста цуд!”

Чалавек з фотакамерай

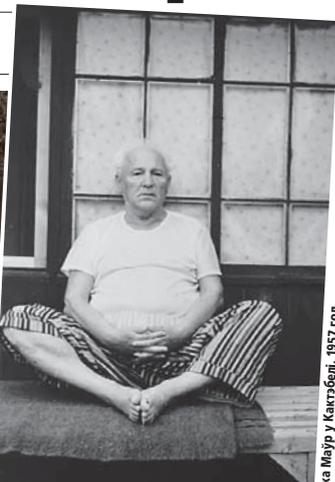
Міхась Міцкевіч — пра сваё захапленне



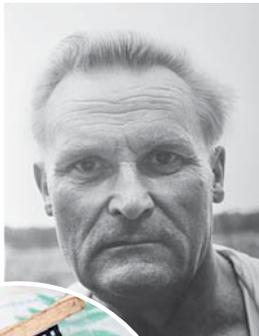
Наталля Фёдарова, жонка Міхася Міцкевіча. Прыкладна 1975 год.



У Березянцы: дачка Марыя “закопвае” палкоўніка Філіповіча. 1962 год.



Янка Маўра ў Кантэбелі. 1957 год.



Сібра Лёнька. 1982 год.



Жонка Наталлі і яе брат Фёдар, які трымае свайго плямешніка. 1954 год.



Апарат-бінобль для прагляду слайдаў.



Портрэт унучкі Васіліны. Прыкладна 1984 год.



Возера Белае, Жыгальскі раён. 1978 год.

3D-фатаграфія

— Зараз я вам яшчэ штосьці пакажу, — кажа спадар Міхась у час сузірання партрэта ўнучкі Васіліны. І дастае адмысловы апарат-бінобль. Устаўляе слайд у апаратуру і працягвае нам: “Глядзіце на белае”. У фокусе — фатаграфія ў аб’ёме: гэта эфектная стэрэаздымка.

— Чыя гэта канструкцыя? — шчыра здзіўляемся.

— Майго кіраўніка на працы Ільі Некрашэвіча. У яго быў такі планшэт, на які ён ставіў два фотаапараты, адразу націскаў на спуск, — і атрымлівалася пара здымкаў. Можна сказаць, свае напрацоўкі ў стварэнні стэрэа. У апарате выявы накладваюцца адна на адну — і атрымліваецца, як зараз казалі б, 3D-фатаграфія.

Пейзажы Крыма, Югаславіі, Беларусі ў слайд-акюлярах уражваюць сваёй панарамнасцю і колерам. Бачна, што Міхась Канстанцінавіч удзячны таму захапленню, якое выклікалі стэрэаздымкі. Вынаходніцтва савецкіх тэхнікаў працуе і ў XXI стагоддзі.

— Міхась Канстанцінавіч, у тые часы, асабліва ў ваенныя ці 1930-я, якое было стаўленне да чалавека з фотаапаратам?

— Я ж асабліва нікуды не хадзіў. Здымаў каля дома. Таму, мабыць, і праблем не было. Але калі падабалася штосьці здымаць, — здымаў, не задумваюся. У маім выпадку, падаецца, рэакцыя на фатаграфію зольшшага была добрая.



МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 327 45 62.

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."
■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. ХХІ стст."
■ "Мастацтва Беларусі ХХ — пач. ХХІ стст."
■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — ХХ стст."

■ Рэзспазіцыя залы беларускага мастацтва 1940 — 1980-х гадоў "Вайна і Перамога ў творчасці мастакоў ХХ стагоддзя".

■ Выстава "Сучасная Беларусь вачыма мастакоў" — да 21 жніўня. У рамках праекта працуе выстава "Крохка прыгажосць", на якой прадстаўлены экспанаты з калекцыі музея вытворчага рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства "Барысаўскі хрустальны завод імя Ф.Э. Дзяржынскага", створаныя з пачатку ХХ стагоддзя да нашых дзён.

■ Выстава "Рэлікія прыгожага" (злепкі скульптурны, створаныя ў майстэрні атэльэ Луўра) — да 1 верасня.

■ У рамках выставы праводзіцца серыя лекцый, якія чытаюцца на працягу ўсяго лета, кожную сераду а 17-й гадзіне.

■ Выстава Мікалая Дубровы "Зямля палеская" (прадстаўлена больш за 20 твораў жывапісу ў жанрах пейзажа, партрэта і тэматычнай карціны з калекцыі аўтара) — да 29 жніўня.

■ Выстава "Сюіта №45" скульптара і графіка Аляксандра Шапко — з 18 жніўня да 29 верасня.

■ На плошчы Свабоды праходзіць выстава партрэтаў легендарных мінчан "Свабодны музей: гарадскія легенды" (рэпрадукцыі шэдэўраў партрэтнага жывапісу з калекцыі музея) — да 30 верасня.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-ІІ ПАЛЮВЫ ХІХ СТ." г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. ХІХ стст."

■ Выстава "Жыццё і творчасць Мельхіёра Ваньковіча" — да 30 жніўня.

■ Выстава літаграфій "Памятныя масціны Беларусі ў творчасці Напалеона Орды" з фонду музея — да 30 жніўня.

■ Кожную пятніцу і суботу з 17.45 да 21.00 у дворыку дома-музея адбываецца танцавальны Open air і бясплатны майстар-клас для пачаткоўцаў "з нуля".

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў В. РАЎБІНЦІ Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава "Давыд-Гарадоцкі росніс" з прыватнага збору А.М. Арлова, аднаго з першых даследчыкаў феномену

"ціцетак" — да 4 верасня.
■ Кожную суботу ў 12.00 у музеі праходзіць майстар-класы па стварэнні ялек-мотанак, ткацтве паясоў, саломкапляцненні і роспісе яек.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 226 09 22.

- Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — ХХ стст."

■ Выставачны праект "Ад рымскага дынарыя да беларускага рубля".

■ Выстава фотамастакі Марыны Бацюковай "Сула. Непарыўнае" — да 11 верасня (у дворыку музея).
■ Выстава мініяцюрных скульптур Маргарыты Дабрынінай "Карабель дурны" — да 2 верасня.
■ Выстава сталічнай студыі выяўленчага і тэатральнага мастацтва для дзяцей і дарослых "Talent" (фотакспазіцыя ў галерэй музея).

■ Праект "Кіна-Пікнік", у рамках якога пройдзе Міжнародны фестываль вулічнага кіно — пачатак 20 жніўня ў 15.00 (у дворыку музея).

■ Акцыя "Волянае піяніна" (кожны жадаючы можа выканаць свае любімыя музычныя творы на "воляным піяніна" у адной з залаў музея) — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

■ Інтэрактыўны праект "Лазерыны лабірынт" — да 28 верасня.

Філіялы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 12.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава "Шматвектарнасць знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь".

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.

- Экспазіцыі:
■ "Геалогія і палеанталогія".
■ "Сезонныя змены".
■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
■ Персанальны фотавыстава Аляксандра Пляхота "Падарожжа дадому" — да 5 верасня.

г. Мінск, вул. Казінец, 117 (будынак кінастэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53.

■ Выстава "Экзатычныя жывёлы свету" — да 5 верасня.
■ Незвычайныя атракцыён "Стужкавы лабірынт" — да 31 снежня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".
■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — ХІХ стст.".
■ Беларускае музычнае мастацтва ХХ ст.
■ Тэатральная культура Беларусі ХХ ст."

ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Майстар-класы:
■ Дзюмаж для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й.
■ Выставы:
■ Выстава "Напышлівыя кветкі" — да 31 жніўня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО г. Мінск, вул. Свардлова, 4. Тэл.: 327 10 75.

- Экспазіцыі:
■ Беларускае кінематографічнае нацыянальнае каштоўнасць.
■ Выстава "Старыя героі — новы свет. Героі беларускіх казак, міфаў і легенд" — да 28 жніўня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава серыі карцін "Лічыны на сэрцы" Героя Беларусі, народнага мастака СССР і Беларусі, удзельніка Вялікай Айчыннай вайны Міхаіла Савіцкага — да 9 кастрычніка.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ" г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51; +37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава "Археалагічныя знаходкі палаца вялікіх князёў літоўскіх. Штодзённасць Віленскага двара" з фонду Музея-палаца вялікіх князёў літоўскіх (Вільня) — да 11 верасня.
■ Выстава "Час. Рэчы. Прасы" — да 18 верасня.
■ Сэкстар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці
■ Выстава "Беларусь у абдымак зорак" — да 3 кастрычніка.
■ Случка брама
■ Інсталіяцыя "Застыўшыя хвіліны чысны" — да 30 верасня.
■ Ратуша
■ Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР" г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава "Уецца веер акрылены" — да 5 верасня.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

■ Экспазіцыі:
■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
■ Інтэрактыўная гульня "Таямніцы дома Песняра".

■ Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.
■ Музейна-педагагічны праект "Кроцыў у школу разам з Коласам".

■ Стацыянарная выстава "У хвалях няспыннага руху: аўтаматычнымі шляхамі Коласа" — да 30 верасня.

■ У дні летніх канікул музей запрашае на праграму культуры-адукацыйных мерапрыемстваў "Канікулы ў Доме Коласа" (на папярэдням запісе).

■ Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску" (праводзіцца па

заўяку; маршруты могуць змяняцца ў адпаведнасці з пажаданнямі экскурсантаў).
■ Выстава работ Міколы Купавы "Алаіза" да 140-годдзя Алаізы Пашкевіч (Цёткі).
■ Акцыі:
■ "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музеі).
■ Вшыванне ад музея, фотасесія "У дзень вясялля — у музей!"
■ Музейная творчая майстэрня.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

■ Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык", галаграфічным тэатрам.
■ Акцыі:
■ Інтэрактыўны музейны праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі" для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

■ Экспазіцыі:
■ "Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва".
■ Выстава "Горад, які мы не бачылі. Мінск на малюнках 1940 — 1950-х" (прадстаўлена больш за 50 работ выбітных дойлідцаў, якія сфарміравалі вобраз сучаснага Мінска) — да 11 верасня.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.

■ Экспазіцыі:
■ "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прывесана Іванарова грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.

■ Рэканструкцыя інтэр'ераў былога сядзібнага дома "Мінск губерньскі. Шляхецкі побыт".

■ Выстава заслужанага дзеяча мастацтва БССР Вячаслава Кубарава "Закаханы ў жывапіс і кіно" (да 85-годдзя з дня нараджэння мастака) — да 28 жніўня.

■ Выстава "Цяplo душы" Свята-Епіскапавіцкага майстэрняў Ела (у экспазіцыі прадстаўлены ўнікальныя вырабы з фарфору, керамікі і шкла, выкананыя ўручную) — да 18 верасня.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.

■ Экспазіцыі:
■ "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".
■ "Мінск сярод сяброў. Гарды-пабрацімы сталіцы Беларусі".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА" г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8. Тэл.: 285 18 86.

■ Пастаянная экспазіцыя.

ФІЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.

■ Экспазіцыі:
■ "Колас часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры

кан. ХІХ — сяр. ХХ стст.
■ Выстава "Мастацкія палотны" (Мінскае палатно-Пакроў) (мастацкія палотны, ручнікі, швейныя машыны).

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ" г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.

■ Экспазіцыі:
■ "Сані + вазок; каляска + брычка; карта; у пражж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска ХІХ — пачатку ХХ стст.).
■ Віртуальная гульня "Карэтны майстар".

АРТ-ГАСЦЁЎНА "ВЫСОКАЕ МЫСТА" г. Мінск, вул. Герцына, 2а. Тэл.: 321 24 30.

■ Выстава твораў мінскага мастака Алега Ладзісава "Ад плюса да мінуса. І назад" — да 28 жніўня.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.

■ Выставачна-адукацыйны праект "Па слядах мамантаў" — да 30 верасня.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца Экспазіцыі:

■ "Культывы прадметы" ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).

■ "Чыронная гасцёўня".
■ "Зала ўрачыстых прыёмаў".
■ "Адкрытае захаванне археалагічнай калекцыі музея".

■ "Старажытная гісторыя Гомельшчыны" (археалагічная экспазіцыя).

■ "Жылы інтэр'ер канца ХІХ — пачатку ХХ стст."
■ "Свет прыроды" (выставы "Загадкавыя фантазіі мора" і "Жывёльны свет Гомельшчыны" (трот палаца).

■ Выставы:
■ Выстава "Біблейскія і міфалагічныя сюжэты ў захаднееўрапейскім мастацтве XVII — ХІХ стст." (прадстаўлена больш за 70 твораў жывапісу, скульптуры і графікі з калекцыі Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь) — да 13 лістапада.

■ Выстава "У знак дружбы і супрацоўніцтва" — падарункі і каштоўныя сувеніры Гомелю і вобласці — да 14 жніўня.

■ Выстава "Ад класікі да фантазіі" — да 28 жніўня.
■ Выстава "Паралельны свет, або Міфы пра дамавікоў і лясавікоў" (падарожжа ў загадкавы свет славянскай міфалогіі, забабонаў і магіі) — да 25 верасня.

■ Выстава "Атлантыда. Мігальнівыя скарбы Ёнагуні" (аўтарскі праект даследчыка японскай культуры Уладзіслава Фаміна-Асакі) — да 25 верасня.

■ Выстава "Уладальнікі Гомельскага палаца Румянцавы і Паскевічы".

■ Выставы:
■ "Родны край, наvek любімы" — мастацка-адукацыйны праект, прывесчаны творчасці гомельскіх мастакоў (з фонду музея), — да 14 жніўня.

■ "Мудрая думка" — выданы ўсходняй літаратуры другой паловы ХХ ст. — да 31 жніўня.

■ "Вытокі фантазіі" — да 1 верасня.
■ "Аповед пра археолага: памяць В.В. Багамольнікава" (прывесчана 75-годдзю з дня нараджэння вучонага (1941 — 1992),

які ўнёс істотны ўклад у вывучэнне ўсходнеславянскага племені раўбічаў) — да 1 верасня.
■ Паўночнае крыло палаца Экспазіцыі:
■ "Свет зялёў Гомельшчыны".

■ Выстава:
■ Выстава экзатычных жывёл.
■ Зімовы сад
■ "Свет субтрапічных раслін і жывёл".

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 57 41.

■ Пастаянная ваенна-гістарычна экспазіцыя.
■ Пастаянная выстава тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
■ На тэрыторыі працуе пневматычны цір.

■ "Музей крыміналістыкі".
■ Выстава "І памяць сэрца гаворыць".

■ Выстава "Мы ўспомнім энюў мінулыю вайну..."
■ Выстава "Збор па моцных духам".

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Прырода Лідовыня".
■ "Сучаснае мастацтва краю" (жывапіс, графіка, скульптура, мастацкае шкло).

■ Выставы:
■ Выстава "Майстэрня заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, сябра Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурашвера".

■ "Вядзем пачатак мы ад Гедыміна..."
■ Мемарыяльны пакой Валянціна Таўлая.

■ Выстава з прыватнага збору А.Фішбайна "Рэчы побыту канца ХІХ — пачатку ХХ стст."

■ Музейна-вообразная зала "Хрушчынка 60-х".

■ Выстава "Вайны свяшчэнныя старонкі".

■ Выстава "Надзейны шчыт краіны".

■ Выстава "Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт".

■ Выстава "Жыве мая ліра новава!" (прымеркаваная да 140-годдзя з дня нараджэння Цёткі (Алаізы Пашкевіч).

ІЎЁСКІ МУЗЕЙ НАЦЫЯНАЛЬНЫХ КУЛЬТУР г. Іўе, вул. 17 верасня, 9. Тэл. (8-01595) 2-68-96

■ Экспазіцыя "Пад адзіным небам праз стагоддзі" ("Карэзнае насельніцтва Іўеўшчыны", "Беларускія татары").

■ Выставы "Страчаная спадчына яўрэйскай культуры", "Мой край не мінула вайна".

■ Выстава Марыі Васюкевіч "Дамініанта майго жыцця... Родныя рэчы".

■ Прадстаўлены ілюстрацыя тэатра "Батлейка".

ГАЛЕРЭІ

"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ" г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12.

■ Выстава аўтарскіх эксклюзіўных трыкаціжных мадэляў дызайнера Людмілы Хроп "Свой стыль" — да 31 жніўня.

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце "Культура" звяртайцеся па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41, альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!